STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY VERICI TRSTENJAK

přednesené dne 16. června 2011 [1]

I – Úvod

1. Oberster Gerichtshof (dále jen „předkládající soud“) předložil Soudnímu dvoru Evropské unie podle článku 267 SFEU řadu předběžných otázek týkajících se výkladu článku 4 směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení [2].

2. Otázky vyvstávají ve sporu mezi příjemkyní starobního důchodu Waltraud Brachner (dále jen „žalobkyně v původním řízení“) a Pensionsversicherungsanstalt (dále jen „žalovaná v původním řízení“) o výši důchodu, na který má nárok. Spor vznikl v podstatě ohledně otázky, zda žalobkyně v původním řízení mohla být v rámci roční valorizace svého důchodu podle vývoje kupní síly stanovené vnitrostátním právem o starobním důchodovém pojištění znevýhodněna oproti jiným příjemcům důchodu na základě příslušnosti k pohlaví. Vyvstává tím nakonec otázka slučitelnosti komplexních mechanismů vnitrostátní sociální politiky se zásadou práva Unie o rovném zacházení pro muže a ženy, která je vyjádřena ve směrnici 79/7. Sporné je především to, zda se působnost směrnice 79/7 na tyto mechanismy vůbec vztahuje. Dále je třeba zkoumat, zda se v projednávané věci jedná o nerovné zacházení mezi muži a ženami pobírajícími důchod, které případně může být objektivně odůvodněno.

3. Podstatou této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je objasnění slučitelnosti jednotlivých ustanovení rakouského systému valorizace důchodů s právem Unie; rakouský Verfassungsgerichtshof již dne 24. září 2009 rozhodl o ústavnosti těchto právních úprav, především o otázce jejich slučitelnosti se zásadou rovnosti a s ústavně zakotveným

1 — Původní jazyk: němčina

2 — Úř. věst. L 6, s. 24; Zvl. vyd. 05/02, s. 111.

právem na ochranu vlastnictví. V tomto rozhodnutí Verfassungsgerichtshof potvrdil ústavnost těchto ustanovení a v souladu s tím zamítl mimo jiné jako neopodstatněné návrhy četných rakouských soudů, mezi nimi i předkládajícího soudu, které směřovaly ke zrušení sporných ustanovení.

4. Rovnoprávnost žen v osobním, společenském a právním ohledu patří k hlavním výdobytkům evropské kultury. Je výsledkem historického vývoje, který začal v době osvícenství naukou o lidských právech a jeho prosazení mohlo být dosaženo v minulém století díky úsilí mnoha žen v boji za svobodu a sebeurčení. Svědčí o tom zakotvení myšlenky rovnoprávnosti v řadě deklarací a právních nástrojů v různých oblastech [3].

3 — Za průkopnici myšlenky rovnoprávnosti lze uvést Marii Gouze, známou také jako Olympe de Gouges (1748-1793), která v roce 1791 sepsala „Deklaraci práv ženy a občanky“ („Déclaration des droits de la Femme et de la Citoyenne“). Marie Curie (1867-1934), která jako první žena vyučovala na Sorbonně a získala Nobelovu cenu, proslula svým bojem proti diskriminaci znevýhodňující ženy v profesním životě.

II – Právní rámec

A – *Právo Unie* [4]

5. První čtyři články směrnice 79/7 znějí:

„*Článek 1*

Účelem této směrnice je v oblasti sociálního zabezpečení a dalších složkách sociální ochrany uvedené v článku 3 postupné zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení (dále jen ‚zásada rovného zacházení‘).

Článek 2

Tato směrnice se vztahuje na pracující obyvatele, včetně samostatně výdělečně činných osob, pracovníků, jejichž činnost je přerušena nemocí, úrazem nebo nedobrovolnou nezaměstnaností, a osob ucházejících se

4 — V souladu s označeními používanými v SEU nebo SFEU pojem „[unijní právo]“ označuje právo Společenství i unijní právo. Tam, kde budou v dalším textu uváděna ustanovení primárního práva, budou uváděna označení použitelná *ratione temporis*.

o zaměstnání, jakož i na starobní důchodce a invalidní pracovníky.

Článek 3

1. Tato směrnice se vztahuje na

a) právní úpravu zajišťující ochranu pro případ:

– nemoci,

– invalidity,

– stáří,

– pracovních úrazů a nemocí z povolání,

– nezaměstnanosti;

b) opatření o sociální pomoci, pokud jsou určena k doplnění nebo nahrazení úpravy uvedené v písmenu a).

2. Tato směrnice se nevztahuje na opatření týkající se pozůstalostních dávek ani na opatření týkající se rodinných dávek, s výjimkou rodinných dávek poskytovaných z důvodu zvýšení dávek, na něž vzniká nárok z důvodů uvedených v odst. 1 písm. a).

3. K zajištění zavedení zásady rovného zacházení do pracovních vztahů přijme Rada na návrh Komise předpisy vymezující její obsah, rozsah a prováděcí pravidla.

Článek 4

1. Zásada rovného zacházení znamená vyloučení jakékoli diskriminace na základě pohlaví buď přímo, nebo nepřímo, například s ohledem na manželský nebo rodinný stav, zejména pokud jde o:

– oblast působnosti systémů a podmínek přístupu k nim;

– povinnost přispívat a výpočet výše příspěvků;

– výpočet dávek, včetně zvýšení, na které vzniká nárok s ohledem na manželku nebo manžela nebo vyživované osoby, a podmínky trvání a zachování nároku na dávky.

2. Zásada rovného zacházení se nedotýká opatření na ochranu žen z důvodů mateřství.“

B – *Vnitrostátní právní předpisy*

6. Relevantními vnitrostátními ustanoveními jsou ustanovení spolkového zákona ze dne 9. září 1955 o obecném sociálním pojištění (Allgemeines Sozialversicherungsgesetz, dále jen „ASVG“ [5]). Ustanovení § 108 a násl. ASVG stanoví rozsáhlý systém valorizace důchodů.

7. Ustanovení § 108 odst. 5 ASVG definuje valorizační koeficient takto:

„Valorizační koeficient: Spolkový ministr sociálního zabezpečení, generací a ochrany spotřebitelů musí nařízením stanovit na následující kalendářní rok valorizační koeficient (§ 108f) nejpozději do 30. listopadu každého roku. Nařízení je nutno předložit ke schválení spolkové vládě. Není-li stanoveno jinak, valorizační koeficient se použije pro zvyšování rent a důchodů a fixních částek vázaných na dávky v oblasti sociálního zabezpečení.“

8. Ustanovení § 108f ASVG stanoví:

„1. Spolkový ministr sociálního zabezpečení, generací a ochrany spotřebitelů musí stanovit pro každý kalendářní rok valorizační koeficient s přihlédnutím k hodnotě směrné sazby podle § 108e odst. 9 bod 1.

2. Hodnota směrné sazby se stanoví tak, aby zvýšení důchodů vyplývající z valorizace směrnou sazbou odpovídalo zvýšení spotřebních cen podle odstavce 3. Hodnotu směrné sazby je třeba zaokrouhlit na tři desetinná místa.

3. Zvýšení spotřebitelských cen se stanoví na základě průměrného zvýšení cen za dvanáct kalendářních měsíců až do července roku, který předchází roku valorizace, přičemž je třeba použít index spotřebitelských cen pro rok 2000 nebo nový index, který jej nahradí.“

9. Ustanovení § 108h ASVG stanoví pro roční zvýšení důchodů následující:

„1. S účinností od 1. ledna každého roku musí být

a) všechny důchody z důchodového pojištění, pro něž rozhodný den [...] předchází 1. lednu tohoto roku

b) [...]

vynásobeny valorizačním koeficientem.“

5 — Bundesgesetz vom 9. September 1955 über die Allgemeine Sozialversicherung (Allgemeines Sozialversicherungsgesetz – ASVG), BGBl 189/1955, naposledy změněný Bundesgesezt BGBl. I 150/2009.

10. Spolkový ministr stanovil nařízením [6] pro rok 2008 valorizační koeficient na 1,017. To znamená, že v roce 2008 byly v zásadě všechny důchody vyplácené podle ASVG zvýšeny o 1,7 %.

11. Odchylně od tohoto koeficientu však § 634 odst. 10 ASVG, ve znění Bundesgesetz BGBl. I 101/2007 [7], stanoví pro rok 2008 mimořádné zvýšení důchodu:

„Odchylně od § 108h odst. 1 první věty se v kalendářním roce 2008 všechny důchody vyšší než 746,99 eur měsíčně, nenásobí valorizačním koeficientem, nýbrž se zvyšují takto: Činí-li měsíční důchod

1. více než 746,99 eur a nejvýše 1 050 eur, zvyšuje se o 21 eur;

2. více než 1 050 eur a nejvýše 1 700 eur, násobí se koeficientem 1,020;

3. více než 1 700 eur a nejvýše 2 161,50 eur, zvyšuje se o sazbu, která lineárně klesá v rozmezí uvedených hodnot ze 2,0 % na 1,7 %;

4. více než 2 161,50 eur, zvyšuje se o 36,75 eur.“

12. Příjemci důchodu, jejichž důchod je z důvodu krátké doby účasti na pojištění nebo z důvodu nízkého vyměřovacího základu tak nízký, že nepokrývá ani životní minimum, mají podle § 292 ASVG nárok na vyrovnávací příspěvek. Výše životního minima je v právu sociálního zabezpečení stanovena prostřednictvím takzvané směrné sazby vyrovnávacího příspěvku. V souladu s ustanovením § 292

6 — BGBl. II 337/2007.

7 — Spolkový zákon, kterým se mění spolkový zákon o zdravotnických a lázeňských zařízeních, zákon o lékařích z roku 1998, zákon o soukromých zdravotních pojišťovnách a finančních fondech, zákon o obecném sociálním pojištění, zákon o sociálním pojištění živnostníků, zákon o sociálním pojištění zemědělců, zákon o pojištění úředníků, zdravotním a úrazovém pojištění, zákon o pojištění pro případ nezaměstnanosti z roku 1977, zákon o zvláštní podpoře, zákon o zabezpečení ozbrojených sil, zákon o zabezpečení obětí války z roku 1957 a zákon o vyrovnání zatížení rodin z roku 1967 (spolkový zákon, kterým se mění právní předpisy o sjednocení, přijatý na základě čl. 15a spolkového ústavního zákona o organizaci a financování zdravotnictví pro roky 2008 až 2013), (Bundesgesetz, mit dem das Bundesgesetz über Krankenanstalten und Kuranstalten, das Ärztegesetz 1998, das Privatkrankenanstalten-Finanzierungsfondsgesetz, das Allgemeine Sozialversicherungsgesetz, das Gewerbliche Sozialversicherungsgesetz, das Bauern-Sozialversicherungsgesetz, das Beamten-Kranken- und Unfallversicherungsgesetz, das Arbeitslosenversicherungsgesetz 1977, das Sonderunterstützungsgesetz, das Heeresversorgungsgezetz, das Kriegsopferversorgungsgesetz 1957 und das Familienlasten-ausgleichsgesetz 1967 geändert werden (Bundesgesetz zur Anpassung von Rechtsvorschriften an die Vereinbarung gemäß Art. 15a B-VG über die Organisation und Finanzierung des Gesundheitswesens für die Jahre 2008 bis 2013) BGBl. I 101/2007.

odst. 2 ASVG je nutno při zjišťování nároku na vyrovnávací příspěvek zohlednit rovněž celkový čistý příjem manžela nebo manželky žijících ve společné domácnosti. Současně se změnou § 634 odst. 10 ASVG byla stejnou novelou zákona zvýšena tato směrná sazba vyrovnávacího příspěvku z 726 eur na 747 eur (což představuje zvýšení přibližně o 2,81 %), a pro manžele, kteří spolu žijí ve společné domácnosti, z 1 091,14 eur na 1 120 eur (přibližně 2,58 %) [čl. 4 bod 41 písm. a) a b) novely zákona].

III – Skutkový stav, původní řízení a předběžná otázka

13. Žalobkyně v původním řízení, narozená dne 8. června 1947, pobírá od Pensionsversicherungsanstalt starobní důchod na základě ASVG. Výše tohoto důchodu v roce 2007 činila měsíčně 368,16 eur hrubého. Rozhodnutím ze dne 8. května 2008 žalovaná v původním řízení určila, že výše důchodu žalobkyně v původním řízení činí, při zohlednění valorizačního koeficientu stanoveného pro rok 2008 na 1,017, od 1. ledna 2008, částku 374,42 eur hrubého měsíčně.

14. Proti tomuto rozhodnutí podala žalobkyně v původním řízení žalobu, jíž požaduje vyplácení důchodu ve výši 389,16 eur hrubého měsíčně od 1. ledna 2008. Tvrdí, že valorizace důchodů, kterou provedl vnitrostátní zákonodárce k 1. lednu 2008, je v rozporu se zásadou rovnosti a ochranou vlastnictví, a že též představuje nepřímou diskriminaci žen, která je v rozporu s článkem 4 směrnice 79/7.

15. Soud prvního stupně žalobě vyhověl s odůvodněním, že se jedná o nepřípustnou nepřímou diskriminaci žen. Odvolací soud vyhověl odvolání, které podala žalovaná v původním řízení. Uložil jí, aby žalobkyni v původním řízení od 1. ledna 2008 vyplácela důchod pouze ve výši 374,42 eur hrubého měsíčně, který již byla v rozhodnutí přiznána, a ve zbývající části odvolání zamítl. Žalobkyně v původním řízení proti rozsudku odvolacího soudu podala opravný prostředek „Revision“, ve kterém žádá, aby došlo k opětovnému potvrzení rozsudku soudu prvního stupně.

16. Oberster Gerichtshof v rámci řízení o opravném prostředku „Revision“ ve sporu, který mu byl předložen, podal k rakouskému Verfassungsgerichtshof návrh na zrušení části ustanovení § 634 odst. 10 ASVG ve znění Bundesgesetz BGBl. 101/2007„více než 746,99 eur měsíčně“ a části ustanovení § 634 odst. 10 bodu 1 ASVG ve znění Bundesgesetz BGBl. 101/2007„více než 746,99 eur měsíčně“. Návrh na zrušení byl odůvodněn tím, že ustanovení, která vyhrazují mimořádné zvýšení důchodu v roce 2008 pouze pro

důchody, které převyšují částku 749,99 eur, jsou v rozporu se zásadou rovnosti. Verfassungsgerichtshof svým rozsudkem ze dne 24. září 2009 přijatým na společném jednání tento návrh a dalších 143 podobných návrhů rakouských soudů zamítl. Po doručení tohoto nálezu byl Oberster Gerichtshof povinen bez návrhu pokračovat v řízení o opravném prostředku „Revision".

17. Předmětem původního řízení je nyní otázka, o kterou ještě vedou účastníci řízení spor, týkající se toho, jestli je valorizace důchodů, kterou zákonodárce stanovil pro rok 2008, v rozporu s ustanovením článku 4 směrnice 79/7 z důvodu nepřímé diskriminace žen. Oberster Gerichtshof připouští, že má pochybnosti ohledně výkladu těchto ustanovení směrnice. Z tohoto důvodu se rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

1) Je třeba vykládat článek 4 směrnice 79/7/EHS v tom smyslu, že se zákaz diskriminace stanovený v článku 1 této směrnice vztahuje také na systém roční valorizace důchodů, který je stanoven právními předpisy o povinném důchodovém pojištění?

2) V případě kladné odpovědi na první otázku:

   Je třeba článek 4 směrnice 79/7/EHS vykládat v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě roční valorizace důchodů, podle které je pro určitou skupinu příjemců minimálního důchodu stanoveno potenciálně nižší zvýšení důchodu než pro jiné příjemce důchodu, jestliže tato úprava znevýhodňuje 25 % mužů, ale až 57 % žen, které jsou příjemkyněmi důchodu, aniž by existoval jakýkoliv objektivní důvod?

3) V případě kladné odpovědi na druhou otázku:

   Může být znevýhodnění žen, které jsou příjemkyněmi důchodu, při ročním zvyšování jejich důchodu odůvodněno nižším věkem, od kterého je důchod poskytován, nebo delší dobou vyplácení dávek nebo skutečností, že směrná sazba pro minimální důchod stanovená právem sociálního zabezpečení (směrná sazba vyrovnávacího příspěvku) je nepřiměřeně zvýšena, jestliže ustanovení o zabezpečení minimálního důchodu stanoveného právními předpisy o sociálním zabezpečení (vyrovnávací příspěvek) upravuje započtení ostatních vlastních příjmů příjemce důchodu a také příjmů jeho manžela nebo manželky, kteří s nimi žijí ve společné domácnosti, zatímco u ostatních příjemců důchodu

dochází ke zvýšení důchodů bez započtení ostatních vlastních příjmů příjemce důchodu nebo příjmů jeho manžela nebo manželky?

IV – Řízení před Soudním dvorem

18. Předkládací rozhodnutí ze dne 9. února 2010 došlo kanceláři Soudního dvora dne 8. března 2010.

19. Vláda Rakouské republiky a Irsko, jakož i Evropská komise předložily ve lhůtě stanovené článkem 23 statutu Soudního dvora písemná vyjádření.

20. Zmocněnci rakouské vlády a Irska, jakož i Komise, se dostavili k jednání dne 13. dubna 2011 a svá vyjádření přednesli ústně.

V – Hlavní argumenty účastníků řízení

A – *K první předběžné otázce*

21. *Rakouská vláda* má za to, že ačkoliv se směrnice 79/7 podle svého znění nevztahuje na valorizaci důchodů, má za cíl zajištění rovnosti mužů a žen v oblasti sociálního zabezpečení a v důsledku toho je třeba odpovědět na první otázku kladně.

22. *Irsko* naproti tomu navrhuje, aby první předběžná otázka byla zodpovězena tak, že článek 4 směrnice 79/7 je třeba vykládat v tom smyslu, že se zákaz diskriminace stanovený v článku 1 této směrnice nevztahuje na systém roční valorizace důchodů, který je stanoven právem zákonného důchodového pojištění.

23. Na podporu svého tvrzení Irsko poukazuje nejprve na to, že dávka spadá do působnosti směrnice 79/7 pouze tehdy, pokud náleží do zákonného systému ochrany proti jednomu z uvedených rizik, je částí takového systému nebo představuje formu sociální pomoci mající totožný cíl. Vyjde-li se z této definice, zdá se, že základní důchod, který byl vyplácen žalobkyni v původním řízení od dovršení jejího 60. roku věku, spadá do působnosti směrnice 97/7. Naproti tomu roční valorizace důchodů v Rakousku slouží jinému účelu, a to zajištění úrovně minimální mzdy pro všechny příjemce důchodu. Postrádá tedy přímou souvislost s cílem ochrany proti rizikům souvisejícím se stářím.

24. Irsko dále uvádí analogii s judikaturou týkající se článku 46 a článku 51 nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství [8], ve které Soudní dvůr rozlišoval mezi základním starobním důchodem a valorizacemi na základě změn cenové hladiny atd. Na základě této judikatury je nutno rozlišovat mezi prvním výpočtem starobního důchodu (tzn. postupem, kterým se stanoví výše vypláceného důchodu u první výplaty důchodu) a následnými valorizacemi, kterými se mění výše dávky o určitou částku s přihlédnutím k takovým faktorům, jako je inflace.

25. Podle názoru Irska spadá první výpočet starobního důchodu pod pojem „výpočet dávek“ a tím do působnosti směrnice 79/7. Následné valorizace s přihlédnutím k životním nákladům však k „výpočtu dávek“ nepatří a nespadají tedy do čl. 4 odst. 1.

26. *Komise* navrhuje, aby první předběžná otázka byla zodpovězena tak, že článek 4 směrnice 79/7 je třeba vykládat tak, že se zákaz diskriminace stanovený v článku 1 této směrnice vztahuje také na systém roční valorizace důchodů, který je stanoven právem zákonného důchodového pojištění.

27. Komise má za to, že směrnici 79/7 je nutné vykládat široce a že zahrnuje nejen výchozí výpočet sociálních dávek, nýbrž i jejich následné valorizace. Směrnice by byla zbavena veškerého účinku, pokud by byla použitelná pouze na výchozí výpočet dávky a pozdější valorizace by do její působnosti nespadaly. Členské státy by pak v extrémním případě mohly zcela vyloučit příslušníky jednoho pohlaví z valorizace důchodu, což by, viděno z dlouhodobé perspektivy, způsobilo výrazné rozdíly mezi důchody žen na jedné straně a důchody mužů na straně druhé. Nelze předpokládat, že Rada jakožto zákonodárce ponechala v právním předpisu takovou mezeru.

28. Systém roční valorizace spadá do působnosti směrnice 79/7, protože se v něm jedná o dávku sociálního zabezpečení, která přímo a podstatným způsobem souvisí s ochranou případů uvedených v čl. 3 odst. 1 směrnice, konkrétně se skutečností, že příjmy nezbytné pro živobytí, respektive jejich kupní síla s věkem klesá. Cílem valorizace důchodů je zajistit hodnotu důchodů a zachovat jejich kupní sílu. Krom toho je valorizace přímo spojená s původně přiznanou částkou, která slouží i jako základ výpočtu pro procentuální zvýšení důchodu.

8 — Úř. věst. L 149, s. 2; Zvl. vyd. 05/01, s. 35.

29. I za předpokladu, že pozdější zvyšování důchodů nespadá pod pojem „výpočet“, nelze z toho vyvozovat, že směrnice nezahrnuje pozdější úpravy nebo valorizace důchodů. Výčet ve článku 4 směrnice 79/7 totiž není taxativní, jak dokládá znění toho ustanovení („zejména“).

B – *Ke druhé předběžné otázce*

30. *Rakouská vláda* navrhuje zodpovědět druhou předběžnou otázku tak, že za předpokladu, že systém roční valorizace důchodů, který je stanoven právem povinného důchodového pojištění, podléhá zásadě rovného zacházení stanovené článkem 4 směrnice 79/7, je třeba vykládat toto ustanovení v tom smyslu, že vnitrostátní úprava roční valorizace důchodů, která stanoví pro určitou skupinu příjemců důchodu potenciálně nižší zvýšení, není diskriminací na základě pohlaví, protože podíl důchodců takového pohlaví dotčených v této kategorii osob není vyšší v poměru k celkovému počtu příjemců důchodu nebo neexistují jiné kategorie osob, jejichž situace by mohla být srovnatelná se situací údajně znevýhodněné kategorie.

31. V tomto ohledu uplatňuje, že pokud jde o procentní podíly příjemců minimálního důchodu uvedené předkládajícím soudem, kdy je dotčeno 25 % mužů a 57 % žen, nelze potvrdit, že dotčené opatření představuje „podstatné procentuální znevýhodnění jednoho pohlaví na úkor druhého“ ve smyslu judikatury. I kdyby judikatura neumožňovala stanovit určité procento, od kterého se jedná o diskriminaci, nejsou v tomto případě rozdíly v procentech tak závažné, jako v jiných případech, aby mohly být skutečně považovány za diskriminaci.

32. Rakouská vláda krom toho poukazuje na to, že opatření v oblasti důchodového systému měla rozdílné účinky na obě pohlaví z důvodu rozdílů mezi muži a ženami v oblasti nabývání důchodových práv. Pokud by všechna opatření zákonodárce byla posuzována pouze podle toho, jak jsou procentuálně dotčeni muži a ženy, členské státy by byly, v rozporu s dosavadní judikaturou Soudního dvora, zbaveny autonomie v oblasti vnitrostátní sociální politiky, přiznané právem Společenství. To by vedlo k tomu, že v budoucnosti by za nediskriminační byla považována pouze lineární valorizace všech dávek s jednotnou procentní sazbou.

33. Podle rakouské vlády lze konstatovat existenci diskriminace pouze na základě srovnání situace každé skupiny ve vztahu k celkovému počtu příjemců důchodu. Z analýzy dotyčných procentních podílů vyplývá, že v žádném případě nejsou ženy znevýhodněny do té míry, aby se jednalo o diskriminaci na základě pohlaví, a právní úprava tedy již z tohoto důvodu není v rozporu se směrnicí 79/7. Nehledě na to rakouská vláda uvádí, že pro konstatování existence diskriminace musí existovat jasná referenční skupina. V případě valorizace pro rok 2008 však jasná referenční skupina neexistuje, protože rozhodná částka, o kterou se důchod valorizuje, může být odlišná v závislosti na individuální situaci a případně na situaci manžela nebo manželky.

34. *Irsko* navrhuje, aby druhá předběžná otázka byla zodpovězena v tom smyslu, že článek 4 směrnice 79/7 nebrání vnitrostátnímu ustanovení o roční valorizaci důchodů, podle kterého je pro určitou skupinu příjemců minimálního důchodu stanoveno potenciálně nižší zvýšení důchodu než pro jiné příjemce důchodu.

35. Podle Irska musí být nejprve určena situace, se kterou je třeba srovnat situaci žalobkyně v původním řízení. Zadruhé je třeba určit, zda s touto osobou (nebo skupinou osob) bylo zacházeno příznivěji než s W. Brachner. V případě kladné odpovědi je třeba určit, zda při tomto nerovném zacházení byla zvýhodněna osoba opačného pohlaví. V případě kladné odpovědi na tuto poslední otázku je třeba určit, zda nerovné zacházení bylo odůvodněno objektivními důvody, které nesouvisejí s pohlavím. Irsko dochází k závěru, že srovnání provedené předkládajícím soudem, nemají žádný vztah k situaci žalobkyně v původním řízení, takže předběžné otázky mají hypotetickou povahu a jsou v důsledku toho nepřípustné.

36. Pro případ, že by Soudní dvůr považoval předběžné otázky navzdory této argumentaci za přípustné, Irsko uvádí, že ze skutkového stavu vylíčeného vnitrostátním soudem nelze poznat, zda bylo s žalobkyní v původním řízení (nebo s kategorií osob, ke které náleží) zacházeno méně příznivě než s identifikovatelnou referenční skupinou mužů (nebo referenční skupinou tvořenou převážně muži). Je sice pravda, že důchody byly u některých skupin příjemců důchodu zvýšeny procentuálně více než u jiných skupin. Nikoli všechny tyto skupiny však byly tvořeny převážně muži.

37. Podle názoru Irska nelze určit, do jaké míry může být systém vyrovnávacích příspěvků diskriminační. 54 % příjemců vyrovnávacího příspěvku tvoří ženy, což prakticky

odpovídá procentu žen v celkovém počtu důchodců (53 %). Nelze tedy říci, že kategorii příjemců vyrovnávacího příspěvku tvoří převážně muži nebo převážně ženy. Ukazuje pouze procentuální podíly v celé populaci důchodců. Základní důchod se valorizuje bez započtení jiného příjmu (takže v tomto ohledu platí jiné zásady než v oblasti vyrovnávacího příspěvku). Tyto zásady se však použijí jak na příjemce nejnižších důchodů (kterými jsou převážně ženy), tak i na příjemce vysokých důchodů (kterými jsou převážně muži). Nelze tedy říci, že obě metody výpočtu vedou k upřednostnění skupiny tvořené převážně muži ve srovnání se skupinou tvořenou převážně ženami. I kdyby byla jakkoliv upřednostněna skupina příjemců vysokých důchodů (tvořená převážně muži), skupina údajně znevýhodněných osob (příjemců vyrovnávacího příspěvku) nebyla tvořena převážně ženami.

38. Irsko konečně poukazuje na to, že rozdílná metoda započtení příjmu pro účely vyrovnávacího příspěvku a běžného důchodu má zřejmě náležet do rámce posuzovací pravomoci členského státu, který může u některých dávek zohlednit majetkové poměry příjemce dávek a u jiných dávek nikoliv.

39. *Komise* navrhuje, aby druhá předběžná otázka byla zodpovězena tak, že článek 4 směrnice 79/7 je třeba vykládat v tom smyslu, že brání vnitrostátnímu ustanovení o roční valorizaci důchodů, podle kterého je pro určitou skupinu příjemců minimálního důchodu stanoveno potenciálně nižší zvýšení než pro jiné příjemce důchodu, pokud je touto právní úpravou znevýhodněno 25 % mužů – příjemců důchodu, avšak 57 % žen příjemkyň důchodu, pokud takový rozdíl není odůvodněn objektivními faktory prostými jakékoliv diskriminace na základě pohlaví.

40. Na podporu své teze Komise uvádí, že podle judikatury existuje nerovné zacházení tehdy, pokud podíl zaměstnankyň, které splňují určitou podmínku, aby se na ně vztahovala ochrana před propuštěním, tvoří statisticky „významně nižší procento“ nebo existuje „méně významný, avšak dlouhodobě relativně konstantní rozdíl“. V případě informací poskytnutých předkládajícím soudem, ze kterých vyplývá, že minimální důchod pobírá 57 % žen oproti 25 % mužů, nelze popřít, že negativně dotčeny jsou především ženy a že tedy znevýhodnění žen objektivně existuje. Toto nerovné zacházení je o to

významnější, že mezi osobami, kterým nebyl vyplácen žádný vyrovnávací příspěvek, bylo výrazně více žen než mužů.

C – *Ke třetí předběžné otázce*

41. *Rakouská vláda* navrhuje odpovědět na třetí předběžnou otázku v tom smyslu, že pokud by Soudní dvůr byl toho názoru, že potenciálně nižší zvýšení důchodu ve srovnání se zvýšením použitelným na jiné příjemce důchodu představuje diskriminaci žen, tato diskriminace může být odůvodněna na základě přímé souvislosti s mimořádným zvýšením vyrovnávacího příspěvku a s tím sledovaným cílem, kterým je boj proti chudobě (jakožto legitimní cíl sociální politiky); toto opatření je také způsobilé zaručit uskutečnění sledovaných cílů a nejde nad rámec toho, co je k dosažení těchto cílů nezbytné. Zohlednění ostatních příjmů příjemce důchodu, jakož i příjmů jeho manžela, manželky nebo registrovaného partnera, kteří s ním žijí ve společné domácnosti při výpočtu vyrovnávacího příspěvku v tomto ohledu postrádá význam.

42. Pokud jde o odůvodnění mimořádného zvýšení referenčních sazeb vyrovnávacího příspěvku, rakouská vláda připomíná, že cílem valorizace důchodů pro rok 2008 byla pomoc příjemcům nízkých a minimálních důchodů. Mělo se jednat o důležitý krok v boji proti chudobě ve stáří. Takové osoby, jako je žalobkyně v původním řízení, které (samy nebo prostřednictvím příjmů manžela) mají k dispozici jiné příjmy, však toto opatření sociální politiky nepotřebují. U těchto osob je totiž třeba vycházet z toho, že právě díky jiným příjmům nejsou chudobou ve stáří ohroženy a nepotřebují tedy vyšší valorizaci, která jde nad rámec indexu spotřebitelských cen.

43. Ve zbývající části rakouská vláda poukazuje na rozsudek rakouského Verfassungsgerichtshof ze dne 24. září 2009, ve kterém tento soud konstatoval, že valorizace důchodů pro rok 2008 je v souladu s ústavou a není v rozporu s žádnými základními právy, zejména se zásadou rovnosti. Verfassungsgerichtshof krom toho uznal přímou souvislost (souběh účinků) mezi valorizací důchodu a mimořádným zvýšením vyrovnávacího příspěvku. Posledně uvedený příspěvek je tedy třeba zohlednit při posouzení zvýšení důchodů prostřednictvím mimořádné valorizace důchodů v roce 2008.

44. *Irsko* navrhuje odpovědět na třetí předběžnou otázku v tom smyslu, že znevýhodnění žen, které jsou příjemkyněmi důchodu, může být u každoročního zvýšení jejich

důchodu odůvodněno, pokud je nezbytné a způsobilé zaručit uskutečnění cíle sociální nebo hospodářské politiky, který je prostý jakékoliv diskriminace na základě pohlaví. V rozsahu, v němž se členský stát odvolává na čl. 7. odst. 1 písm. a) směrnice 79/7, může být znevýhodnění odůvodněno rovněž dřívějším věkem, od kterého je důchod ženám poskytován, nebo delší dobou vyplácení důchodových dávek ženám.

45. Irsko v odůvodnění svého názoru poukazuje na to, že se režimy sociální pomoci nevyhnutelně použijí na určité kategorie příjemců a vylučují příjemce jiné, a to na základě komplexních kritérií a rozlišování. V judikatuře Soudního dvora se nachází řada případů, ve kterých Soudní dvůr uznal, že kritéria stanovená ve vnitrostátních předpisech, které byly napadeny pro diskriminaci, jsou založena na legitimním cíli. Ačkoli rozpočtové důvody samy o sobě nemohou ospravedlnit diskriminaci na základě pohlaví, Soudní dvůr uznal, že nezbytnost zajistit řádnou správu veřejných výdajů představuje legitimní cíl. Podle názoru Irska členské státy při přidělování omezených veřejných prostředků v rámci ročního sestavování rozpočtu sledují řadu legitimních cílů sociální a hospodářské politiky, mezi nimi rozdělení omezených veřejných prostředků mezi různé skupiny osob a řádnou správu veřejných výdajů. Členské státy mají v tomto ohledu rozsáhlý prostor pro uvážení. Podobně může být jednodušší použití paušální zvýšení, než provádět výpočet procentní sazby pro každou osobu. V projednávané věci vnitrostátní soud rozdělil důchody do čtyř kategorií. Mohly by však být rozděleny zcela jinak. Podle názoru irské vlády by se významně zvýšily náklady vnitrostátních orgánů veřejné správy, pokud by při každé právní úpravě musely provést statistickou analýzu poměru mezi muži a ženami, předtím než by mohlo být stanoveno paušální zvýšení.

46. Irsko konečně konstatuje, že v Rakousku může platit rozdílný věk odchodu do důchodu pro muže a ženy. Pokud tak tomu je, mohlo by se Rakousko popřípadě odvolávat na čl. 7 odst. 1 písm. a) směrnice 79/7. Tím by mělo Rakousko právo zachovat rozdílnou právní úpravu pro muže a ženy, pokud by byla „nutně“ spojená s rozdílným věkem odchodu do důchodu.

47. *Komise* navrhuje odpovědět na třetí předběžnou otázku v tom smyslu, že znevýhodnění žen, které jsou příjemkyněmi důchodu, nemůže být u ročního zvýšení jejich důchodu odůvodněno dřívějším věkem, od kterého je důchod poskytován, delší dobou

vyplácení důchodových dávek u žen nebo skutečností, že směrná sazba pro minimální důchod stanovená právními předpisy o sociálním zabezpečení (směrná sazba vyrovnávacího příspěvku) je nadměrně zvýšena, jestliže ustanovení o zabezpečení minimálního důchodu stanoveného právními předpisy o sociálním zabezpečení (vyrovnávací příspěvek) upravuje započtení ostatních vlastních příjmů příjemce důchodu a také příjmů jeho manžela, který s ním žije ve společné domácnosti, zatímco u ostatních příjemců důchodu dochází ke zvýšení důchodů bez započtení ostatních vlastních příjmů příjemce důchodu nebo příjmů jeho manžela.

48. Pokud jde o nerovné zacházení na základě dřívějšího věku, od kterého je důchod poskytován, nebo delší doby vyplácení důchodových dávek u žen, poukazuje Komise na to, že počet dosažených měsíců pojištění byl zohledněn již při vyměření důchodu a nemůže být zohledňován podruhé. Co se týče očekávané vyšší délky života žen, Komise tvrdí, že takové odůvodnění je nepřípustné, protože delší očekávaná délka života je typickým rozdílem spojeným s pohlavím. Krom toho je sporné, v čem přesně spočívá legitimní cíl zvyšování referenční sazby vyrovnávacího příspěvku. Komise konečně poukazuje na to, že Soudní dvůr sice ponechává členským státům v systémech sociálního zabezpečení rozhodovací prostor, avšak vychází striktně z nezbytnosti pravidla a jeho vhodnosti pro dosažení cíle sociální politiky.

VI – Právní posouzení

A – *Úvodní poznámky*

1. Základy zákazu diskriminace v právu Unie

49. Zásada rovného zacházení pro muže a ženy [9] na pracovišti zaujímá v evropském pracovním právu ústřední místo [10]. Zásada rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti práce byla stanovena na úrovni

9 — Pro podrobný výklad zásady rovného zacházení pro muže a ženy v Evropě viz McCrudden, C./Prechal, S., *The Concepts of Equality and Non-Discrimination in Europe: A practical approach*, Zpráva Evropské komise, Generální ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti, 2009.

10 — V tomto smyslu viz Krimphove, D., „*Europäisches Arbeitsrecht*“, Mnichov 1996, s. 140.

mezinárodního pracovního práva v Úmluvě č. 100 Mezinárodní organizací práce (MOP) ze dne 29. června 1951 o stejném odměňování pracujících mužů a žen za práci stejné hodnoty, která byla ratifikována řadou členských států. Pokud jde o pracovní právo Evropské unie, bod 16 Charty Společenství základních sociálních práv pracovníků [11] – na kterou se odvolávají preambule Smlouvy o EU, jakož i čl. 136 odst. 1 ES – stanoví požadavek rovného zacházení a rozvoje stejných příležitostí pro muže a ženy. Primární právo krom toho stanoví ve článku 2 a čl. 3 odst. 2 ES jako obecný cíl podporu rovného postavení mužů a žen. Soudní dvůr dále v ustálené judikatuře zdůraznil zásadní význam této zásady tím, že ji označil na základní pravidlo práva Společenství [12].

50. Zákonodárce Unie původně zahrnul právně závazné pravidlo v oblasti rovného zacházení s pracovníky obou pohlaví do primárního práva pouze v otázce rovného odměňování, a to do článku 141 ES (nyní článek 157 SFEU). Toto ustanovení ukládá všem členským státům, aby zajistily uplatnění zásady „stejné odměny mužů a žen za stejnou nebo rovnocennou práci“. Tuto zásadu Soudní dvůr rozvinul pomocí výkladu do obsáhlého souboru pravidel o zákazu diskriminace. Vzhledem k tomu, že se toto ustanovení týká výlučně rovného odměňování a neupravuje obecné rovné zacházení s muži a ženami v oblasti zaměstnání obecně, zákonodárce Unie se od 70. let minulého století intenzivně zabývá tématem univerzální rovnosti zacházení s muži a ženami, v četných právních aktech stanovil rovněž pravidla upravující sociálně-právní aspekty, například aspekty související s nároky pracovníků na dávky sociálního zabezpečení [13]. Do řady vydaných

11 — Bod 16 Charty Společenství základních sociálních práv pracovníků stanoví: „Musí být zajištěno stejné zacházení s muži a ženami. Musí být rozvíjeny stejné příležitosti pro muže a ženy. Za tímto účelem by měly být zintezivněny kroky pro zajištění uskutečňování rovnosti mezi muži a ženami, zejména pokud jde o přístup k zaměstnání, odměňování, pracovních podmínek, sociální ochrany, vzdělávání, odborné přípravy a rozvoje kariéry. Rovněž je třeba přijmout opatření umožňující mužům a ženám sladit jejich pracovní a rodinné závazky.“ (*neoficiální překlad*)

12 — Viz především rozsudky ze dne 8. dubna 1976, Defrenne („Defrenne II“, 43/75, Recueil, s. 455, bod 12); ze dne 15. června 1978, Defrenne („Defrenne III“, 149/77, Recueil, s. 1365, body 26 a 27); ze dne 26. února 1986, Marshall (152/84, Recueil, s. 723, bod 36), a Beets-Proper (262/84, Recueil, s. 773, bod 38); viz mimoto rozsudky ze dne 24. února 1994, Roks a další (C-343/92, Recueil, s. I-571, bod 36), ze dne 6. dubna 2000, Jørgensen (C-226/98, Recueil, s. I-2447, bod 39); ze dne 20. března 2003, Kutz-Bauer (C-187/00, Recueil, s. I-2741, bod 60), a ze dne 23. října 2003, Schönheit und Becker (C-4/02 a C-5/02, Recueil, s. I-12575, bod 85).

13 — Viz Prechal, S., „Access to equality: An introduction“, *Access to equality between men and women in the European Community*, Brusel 1993, s. 1 a násl., a Bieback, K.-J., *Die mittelbare Diskriminierung wegen des Geschlechts*, Baden-Baden 1997, s. 22 a násl. Jak objasňuje Bieback, K.-J., *Europäisches Sozialrecht*, 5. vydání, Baden-Baden 2010, s. 535, bod 1, je ovšem obtížné rozlišit normální odměňování od dávek podnikových systémů sociálního zabezpečení a dále tyto systémy odlišit od zákonných nebo státních systémů tím spíše, že podnikové systémy jsou často na státních systémech do značné míry závislé a bez nich by nebylo možno je smysluplně regulovat.

aktů patří směrnice 79/7, která je relevantní pro projednávanou věc a zabývá se specifickým sociálně-právním aspektem této oblasti života a tím do určité míry doplňuje ustanovení článku 141 ES. Směrnice 79/9 byla, v zásadě kvůli komplementární funkci jejích ustanovení v oblasti sociálního zabezpečení, jakož i z důvodu, že tehdy neměla Unie dostatečné pravomoci v oblasti pracovního práva a práva sociálního zabezpečení, přijata na základě obecné doplňující pravomoci stanovené ve článku 308 ES (článek 353 SFEU).

základních práv a svobod Evropské unie [15]. Tato ustanovení zakazují diskriminaci na základě pohlaví a stanoví povinnost Unie a jejích členských států zajistit při provádění práva Unie ve všech oblastech zachování rovnosti obou pohlaví.

2. Zahrnutí nepřímé diskriminace

51. Mezitím však v oblasti evropského práva sociálního zabezpečení došlo k zásadní změně, protože Unie od doby, kdy vstoupila v platnost Amsterodamská smlouva, na základě článku 13 ES (nyní článek 19 SFEU) a článku 136 a násl. ES (nyní článek 151 a násl. SFEU) disponuje rozsáhlou pravomocí pro celou oblast sociálního zabezpečení a právních předpisů o zákazu diskriminace [14], která umožnila vydání četných právních aktů. V této souvislosti nelze opominout konečné potvrzení zásady rovnosti pro muže a ženy jejím zakotvením v článcích 21 a 23 Listiny

52. Samotná směrnice 79/7 zůstala po svém vstupu v platnost beze změn. Její praktický význam spočívá především v zákazu nepřímé diskriminace, který je také výslovně uveden v čl. 4 odst. 1, protože nepřímá diskriminace byla ve vnitrostátních právních předpisech sociálního zabezpečení již ve značné míře odstraněna [16]. O podezření z nepřímé diskriminace na základě pohlaví jde i v případě sporné vnitrostátní úpravy, a to tím spíše, že z informací předkládajícího soudu lze dovodit, že kategorii příjemců minimálního důchodu,

14 — Viz rozsudek ze dne 1. března 2011, Association Belge des Consommateurs Test-Achats a další (C-236/09, Sb. rozh. s. I-773, bod 18 a násl.). Viz Schiek, D., *Europäisches Arbeitsrecht*, 3. vydání, Baden-Baden 2007, s. 220, a Galantino, L., *Diritto comunitario del lavoro*, Turín 2000, s. 46 a násl.

15 — Úř. věst. 2010, C 83, s. 389.

16 — Viz Krimphove, D., tamtéž (poznámka pod čarou 10), s. 140, Haverkate, G./Huster, S., *Europäisches Sozialrecht – Eine Einführung*, Baden-Baden 1999, bod 701, s. 399, kde autoři poukazují na to, že praktický význam směrnice 79/7 spočívá v oblasti nepřímé diskriminace, která je také ve čl. 4 odst. 1 výslovně zmíněna.

kterým nesvědčí mimořádné zvýšení důchodu, tvoří převážně ženy, ačkoli tato právní úprava výslovně nestanoví pohlaví osoby jako kritérium případného rozlišování.

53. Nejprve je třeba objasnit, zda působnost směrnice 79/7 vůbec zahrnuje valorizaci důchodů stanovenou vnitrostátními právními předpisy. To je předmětem první předběžné otázky. Druhá otázka spočívá v tom, zda se tím, že jsou rozdílně dotčeni muži a ženy, jedná o diskriminaci na základě pohlaví, zakázanou článkem 4 odst. 1 směrnice 79/7, za předpokladu, že neexistuje objektivní odůvodnění. Podstatou třetí předběžné otázky předkládajícího soudu je skutečnost, zda může být odůvodněno finanční znevýhodnění, které utrpí jedna kategorie příjemců důchodu tím, že se jim – na rozdíl od jiné kategorie příjemců důchodu, na které se tato právní úprava nepoužije – započítají ostatní příjmy, jakož i příjmy manžela nebo manželky, kteří s příjemcem důchodu žijí ve společné domácnosti. V zájmu přehlednosti je třeba analyzovat předběžné otázky v uvedeném pořadí.

54. Toliko z opatrnosti je třeba na námitku rakouské vlády, podle které rakouský Verfassungsgerichtshof pokládal pochybnosti předkládajícího soudu ohledně slučitelnosti sporné vnitrostátní právní úpravy se zásadou rovnosti zaručenou ústavou, která zahrnuje rovněž zákaz diskriminace na základě pohlaví, za neopodstatněné, odpovědět tak, že tato skutečnost nemá žádné účinky na toto řízení o rozhodnutí o předběžné otázce, protože v projednávané věci se jedná výlučně o přezkum otázky, zda právo Unie brání této právní úpravě. Podle ustálené judikatury Soudního dvora za účelem zajištění přednosti práva Unie, fungování uvedeného systému spolupráce nezbytně vyžaduje, aby se mohl vnitrostátní soud v kterémkoli okamžiku v průběhu řízení, který považuje za vhodný, dokonce i po ukončení incidenčního řízení kontroly ústavnosti, volně obrátit na Soudní dvůr s jakoukoli předběžnou otázkou, kterou pokládá za nezbytnou [17].

B – *K první předběžné otázce*

55. Jak lze odvodit z vysvětlení poskytnutých předkládajícím soudem, mezi účastníky původního řízení není sporu o tom, že žalobkyně v původním řízení jakožto příjemkyně důchodu spadá do osobní působnosti směrnice 79/7 a sporná ustanovení v zásadě rovněž

17 — Viz rozsudek ze dne 22. června 2010, Melki a Abdeli (C-188/10 a C-189/10, Sb. rozh. s. I-5667, bod 52).

spadají do věcné působnosti této směrnice. Předmětem sporu mezi účastníky řízení je naproti tomu to, zda se zákaz diskriminace stanovený v čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7 vztahuje také na systém roční valorizace důchodů, který je stanoven právem zákonného důchodového pojištění [18].

56. Zdá se, že z účastníků řízení o rozhodnutí o předběžné otázce zastává odlišný názor ohledně věcné působnosti směrnice 79/7 na věc v původním řízení pouze Irsko. Z tohoto důvodu se tímto aspektem budu ve svých úvahách zabývat odděleně. Za tímto účelem musí být prozkoumána nejprve otázka, zda se u sporné valorizace důchodu jedná o zákonný systém, který poskytuje ochranu proti rizikům uvedeným v čl. 3 odst. 1 směrnice 79/7. Jak již Soudní dvůr rozhodl, do oblasti působnosti této směrnice spadá dávka pouze tehdy, pokud je začleněna do zákonného systému ochrany proti uvedeným rizikům, je částí takového systému nebo představuje formu sociální pomoci s týmž cílem [19]. Jinými slovy, dávka musí souviset přímo a účinně s ochranou proti rizikům uvedeným v čl. 3 odst. 1 [20].

57. K tomu je třeba konstatovat, že toto ustanovení směrnice výslovně uvádí mimo jiné „případ stáří". K zákonným systémům na ochranu proti takovým případům patří bezpochyby v první řadě starobní důchod, který žalobkyni v původním řízení náleží ze zákona. K tomu však také nutně patří taková pravidelná zvyšování starobního důchodu, jakou je sporná valorizace důchodu, která má, podle informací překládajícího soudu [21], za cíl chránit hodnotu důchodů a zachovávat jejich kupní sílu, a to tím spíše, že legislativní účel takových opatření spočívá podle vysvětlení poskytnutých rakouskou vládou [22] v ochraně příjemců dávek proti riziku, které je obvykle se stářím spojeno, a to chudobou ve stáří. Valorizací podle příslušného indexu spotřebitelských cen má totiž být zabráněno tomu, aby poklesl příjem nezbytný pro živobytí, respektive jeho kupní síla. Pro výklad směrnice je tedy zanedbatelné, že tato směrnice podle svého znění nezahrnuje valorizaci důchodů, a to tím spíše, že smysl a účel článku 3 a článku 4 směrnice jasně hovoří pro výklad, podle kterého takové valorizace důchodů

18 — Viz strana 7 předkládacího rozhodnutí.

19 — Viz rozsudky ze dne 24. června 1986, Drake (150/85, Recueil, s. 1995, bod 21); ze dne 4. února 1992, Smithson (C-243/90, Recueil, s. I-467, bod 12), a ze dne 16. července 1992, Jackson a Cresswell (C-63/91 a C-64/91, Recueil, s. I-4737, bod 15).

20 — Viz rozsudek ze dne 11. července 1996, Atkins (C-228/94, Recueil, s. I-3633). Viz Egger, J., *Das Arbeits- und Sozialrecht der EU und die österreichische Rechtsordnung*, 2. vydání, Vídeň 2005, s. 323.

21 — Viz strana 16 předkládacího rozhodnutí.

22 — Viz strana 18 písemného vyjádření rakouské vlády.

rovněž spadají do věcné působnosti směrnice. Pouze obtížně lze totiž zastávat názor, že existuje zásadní rozdíl mezi starobním důchodem a jeho následnou valorizací, jelikož valorizace je v konečném důsledku pouze novým výpočtem původní částky. Zvyšování důchodů je jakožto zákonné opatření na zachování hodnoty, jak Komise [23] správně uvedla, pouze způsobem výpočtu důchodů v určitém roce.

58. Na podporu této teze lze uvést nejen to, že částka přiznaná původně jako měsíční důchod se použije jako základ pro výpočet procentuálního zvýšení důchodu. Krom toho je třeba zohlednit, že původní funkce starobního důchodu, tedy. ochrana před riziky stáří, zůstává beze změn i po valorizaci. Na rozdíl od toho, co tvrdí Irsko, nezískává následnou valorizací nárok příjemce důchodu jinou právní povahu [24]. Systém zvyšování důchodů má přímou a skutečnou souvislost s ochranou proti některému z rizik uvedených ve čl. 3. odst. 1. Srovnání se systémem podpory příjmů (Income Support) ve Spojeném království, které provedlo Irsko, jenž byl předmětem přezkumu ve věcech Jackson a Cresswell [25], není na místě, protože se u každé podpory příjmů jednalo o dávku, která měla jednoznačně povahu sociální pomoci pro osoby s nízkými příjmy. Byla poskytována v určitých osobních situacích osobám, jejichž prostředky nepostačovaly k tomu, aby pokryly jejich potřeby ve smyslu vnitrostátních právních předpisů. Proto Soudní dvůr také správně konstatoval, že čl. 3 odst. 1 směrnice 79/7 se na takové dávky nepoužije [26]. Taková situace však v žádném případě ve věci v původním řízení neexistuje. Účelem valorizace důchodů, o kterou v této věci jde, je spíše následná změna původní částky důchodu tak, aby zohledňovala změněné okolnosti, čemuž nasvědčuje již její označení.

59. V souladu s tím je nutno chápat valorizaci částky, podobně jako původní určení starobního důchodu, rovněž jako „výpočet dávek“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7. Jiný názor by v konečném důsledku směřoval k tomu, že je třeba připustit, že směrnice 79/7 obsahuje mezeru, nebo přisuzovat zákonodárci Unie, že chtěl znemožnit diskriminaci mezi muži a ženami v rámci prvního stanovení starobního důchodu, nikoli však při pozdějších ročních valorizacích. Takový závěr není možno

23 — Viz bod 18 písemného vyjádření Komise.

24 — Viz bod 37 a násl. písemného vyjádření Irska.

25 — Rozsudek Jackson a Cresswell (uvedený výše v poznámce pod čarou 19).

26 — Tamtéž (bod 22).

zastávat vzhledem k cíli směrnice uvedenému v prvním bodu odůvodnění směrnice, kterým je zavedení zásady rovného zacházení v oblasti sociálního zabezpečení. Z toho vyplývá, že argumentace Irska musí být odmítnuta.

60. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem je třeba článek 4 směrnice 79/7 vykládat v tom smyslu, že se zákaz diskriminace stanovený v odstavci 1 tohoto ustanovení vztahuje také na systém roční valorizace důchodů, který je stanoven právem zákonného důchodového pojištění.

C – *Ke druhé předběžné otázce*

1. Obecně

61. Jak všichni účastníci řízení správně uvádějí, členské státy disponují v oblasti sociální politiky rozsáhlou posuzovací pravomocí, a to ohledně povahy sociálních ochranných opatření a konkrétních podrobností jejich provedení [27]. Tato posuzovací pravomoc ovšem není neomezená, protože právo Unie stanoví členským státům základní meze, které musejí být při tvorbě právních předpisů dodržovány. Článek 4 odst. 1 směrnice 79/7 představuje podle judikatury Soudního dvora takovou mez [28]. Toto ustanovení směrnice totiž zakazuje přímou nebo nepřímou diskriminaci na základě pohlaví v rámci různých situací, které souvisejí s poskytováním dávek sociálního zabezpečení. Poté, co již bylo výše konstatováno, že spornou valorizaci důchodů je třeba považovat za „výpočet dávky" ve smyslu tohoto ustanovení, musí být dále zjištěno, zda ve věci v původním řízení existuje diskriminace.

2. Neutrálně formulovaná právní úprava

62. Přímá diskriminace je, jak již bylo naznačeno, *a priori* vyloučena, protože zvýšení důchodů se poskytuje všem příjemcům důchodu, aniž by bylo jakkoliv vázáno na

27 — Viz rozsudky ze dne 8. února 1996, Laperre (C-8/94, Recueil, s. I-273, bod 18); ze dne 14. prosince 1995, Nolte (C-317/93, Recueil, s. I-4625, bod 33); ze dne 19. listopadu 1992, Molenbroek (C-226/91, Recueil, s. I-5943, bod 15), a ze dne 7. května 1991, Komise v. Belgie (C-229/89, Recueil, s. I-2205, bod 19).

28 — Viz rozsudky ze dne 9. února 1999, Seymour-Smith a Perez (C-167/97, Recueil, s. I-623, body 74 a 75); Kutz-Bauer (uvedený výše v poznámce pod čarou 10, body 55 až 57) ze dne 11. září 2003, Steinicke (C-77/02, Recueil, s. I-9027, bod 63), a ze dne 18. ledna 2007, Confédération générale du travail a další (C-385/05, Sb. rozh. s. I-611, body 28 a 29).

pohlaví. Tento závěr žádný z účastníků řízení nezpochybňuje.

63. Sporná vnitrostátní ustanovení, na kterých tato právní úprava spočívá, směřují v každém případě nikoli zjevně ke znevýhodnění skupiny osob určitého pohlaví. Systém roční valorizace důchodů pro rok 2008 spočívá spíše na rozdělení příjemců důchodu do více kategorií, které se od sebe odlišují podle výše důchodů a podléhají různě vysokým valorizacím, a to ve formě procentních sazeb nebo paušálních částek. Z rozsudku rakouského Verfassungsgerichtshof ze dne 24. září 2009 ohledně ústavnosti valorizace důchodů pro rok 2008, na kterou rakouská vláda v rámci svého vyjádření odkazuje, vyplývá, že tato klasifikace se zakládá na principu „sociálního rozvrstvení" a má svůj původ v dohodě mezi rakouskou vládou a Österreichischer Seniorenrat, zástupcem zájmů důchodců v tomto členském státu. Tím, že odkazuje na historii vzniku a určující úvahy tvořící základ této reformy, dovolává se rakouská vláda v konečném důsledku své diskreční pravomoci při valorizaci důchodů. V zásadě lze v každém případě trvat na tom, že sporná vnitrostátní ustanovení, na kterých tato právní úprava spočívá, jsou ve smyslu judikatury „formulována neutrálně" [29], čímž je zároveň v podstatě splněna první podmínka pro konstatování existence nepřímé diskriminace.

64. Zbývá přezkoumat existenci nepřímé diskriminace. Podle ustálené judikatury existuje nepřímá diskriminace ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7, pokud je vnitrostátní opatření vázáno na pohlaví sice nikoli přímo, ale je formulováno neutrálně, ve skutečnosti však znevýhodňuje mnohem vyšší procento členů jednoho pohlaví, pokud není toto opatření odůvodněno objektivními faktory, které nijak nesouvisejí s diskriminací na základě pohlaví [30]. Tak tomu je v případě, pokud zvolené prostředky slouží legitimnímu cíli sociální politiky členského státu, o jehož

29 — Podle Egger, J., tamtéž (poznámka pod čarou 20), s. 323 taková kritéria, jako je „práce na částečný úvazek" nebo „pracovní činnost drobného rozsahu" mohou být uplatňována jako neutrální kritéria použití, právní úpravy. Viz rovněž ve stejném smyslu Galantino, L., tamtéž (poznámka pod čarou 14), s. 194. Podle Prechal, S., „Combatting indirect discrimination in community law context", *Legal issues of european integration*, 1993/1, Amsterodam, s. 84 a násl., mohou být jako neutrální kritéria, která mohou skrývat nepřímou diskriminaci, použita rovněž další kritéria, např. „omezení z důvodu věku" (protože ženy se od určitého věku věnují výchově dětí), „pracovní poměr na částečný úvazek" (protože povinnosti spojené s domácností neumožňují ženám zastávat místa s plným pracovním úvazkem), „požadavky na kvalifikaci" (protože ženy mají méně často vyšší vzdělání), „tělesný stav", „zeměpisná mobilita" atd.

30 — Viz mimo jiné rozsudky Jørgensen (uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 29), ze dne 26. září 2000, Kachelmann (C-322/98, Recueil, s. I-7505, bod 23); ze dne 9. září 2003, Rinke (C-25/02, Recueil, s. I-8349, bod 33), Schönheit a Becker (uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 67), a ze dne 12. října 2004, Wippel (C-313/02, Recueil, s. I-9483, bod 43).

právní předpisy jde, a jsou vhodné a nezbytné pro dosažení sledovaného cíle [31].

65. V souladu s touto definicí je třeba zkoumat související problémy takto: nejprve je třeba určit, zda existuje nerovné zacházení mezi muži a ženami. Bude-li takové nerovné zacházení zjištěno, je třeba dále zkoumat, zda je též odůvodněné [32].

3. Nerovné zacházení pro muže a ženy

66. V souladu s kritérii, které formuloval Soudní dvůr za účelem prokázání nepřímé diskriminace, je třeba dále zkoumat, zda sporná právní úprava nemá „nepříznivější dopad“ [33] na ženy než na muže, kteří jsou příjemci důchodu. V této souvislosti je ovšem třeba připomenout, že podle Soudního dvora není zakázáno každé bezvýznamné nerovné zacházení. Z podrobnější analýzy dosavadní judikatury formulované Soudním dvorem vyplývá požadavek, aby byl krom toho překročen určitý práh závažnosti [34], jako je tomu tehdy, pokud je znevýhodněn „značný počet“ [35], nebo „podstatně vyšší procento“ [36] příslušníků jednoho pohlaví oproti druhému pohlaví.

67. Pro určení, zda ve věci v původním řízení ve smyslu judikatury bylo nepříznivou právní úpravou dotčeno skutečně „značně vyšší procento“ [37] příjemkyň důchodů než příjemců důchodu, je třeba se opírat o posouzení skutkového stavu; to přísluší, vzhledem k nezbytné věcné blízkosti a z důvodu znalosti specifických okolností, především vnitrostátnímu soudu. Soudní dvůr se při výkladu práva Unie může opřít pouze o skutkový stav, který

31 — Viz rozsudky Roks (uvedený výše v poznámce pod čarou 12, body 33 a 34), Nolte (uvedený výše v poznámce pod čarou 27, bod 28) a Laperre (uvedený výše v poznámce pod čarou 25, bod 14). Thüsing, G., *Europäisches Arbeitsrecht*, s. 69, bod 5, poukazuje na to, že pojem nepřímé diskriminace, ke které dochází tehdy, pokud zjevně neutrální ustanovení, kritéria nebo postupy mohou určitým způsobem znevýhodňovat osoby s určitou charakteristikou ve srovnání s jinými osobami a tato ustanovení, kritéria nebo postupy nejsou objektivně odůvodněny legitimním cílem a prostředky k dosažení tohoto cíle nejsou přiměřené a nezbytné (viz definice v čl. 2 odst. 2 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání) formulován nejprve u volného pohybu služeb předtím, než byl rozsudkem Jenkins (rozsudek ze dne 31. března 1981, 96/80, Recueil, s. 911) přenesen na diskriminaci na základě pohlaví.

32 — Tento postup se v podstatě shoduje s postupem navrhovaným v Haverkate, G./Huster, S., tamtéž (poznámka pod čarou 16), bod 701, s. 399.

33 — Viz rozsudky Seymour-Smith und Perez (uvedený výše v poznámce pod čarou 28, bod 52), jakož i Schönheit a Becker (uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 69).

34 — Viz tomto smyslu Steiner, J., „The principle of equal treatment for men and women in social security“, *Sex equality law in the European Union*, s. 123, poznámka pod čarou 69, která poukazuje na to, že Soudní dvůr dosud neurčil prahovou hodnotu, od které lze považovat účinek právní úpravy za nepřiměřený, ačkoli se zdá, že k tomuto účelu bude nezbytná značná diferenciace procentních podílů.

35 — Viz rozsudky ze dne 27. října 1998, Boyle a další (C-411/96, Recueil, s. I-6401, bod 76), ze dne 21. října 1999, Lewen (C-333/97, Recueil, s. I-7243, bod 34), a ze dne 16. července 2009, Gómez-Limón (C-537/07, Sb. rozh. s. I-6525, bod 54).

36 — Viz judikatura uvedená v poznámce pod čarou 30.

37 — Viz rozsudek Schönheit a Becker (uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 71).

vyplývá z předkládacího rozhodnutí a z písemných vyjádření, která byla Soudnímu dvoru předložena [38].

68. Hlavní skutkové poznatky byly shrnuty již ve druhé předběžné otázce. Předkládající soud ve svém rozhodnutí podpůrně objasňuje, že, podle jeho názoru, nerovné zacházení s příjemci důchodu dotčenými valorizací důchodů pro rok 2008 existuje v rozsahu, v němž byly důchody nižší než vyrovnávací směrná sazba (747 eur) zvýšeny pouze o 1,7 %, zatímco důchody v rozmezí 747 eur až 2 160 eur byly zvýšeny více. Podle statistických údajů, které byly předloženy v původním řízení, požívalo celkem 1 325 762 osob spadajících do působnosti ASVG (z toho 614 293 mužů a 711 469 žen) důchod z vlastní výdělečné činnosti (vlastní důchod). Z této skupiny požívalo důchod ve výši nepřesahující částku 750 eur měsíčně (tedy minimální důchod) celkem 562 463 osob, a to 408 910 žen a 153 553 mužů. Z toho vyplývá, že ve skupině příjemkyň důchodu činí podíl osob, které požívají důchod ve výši nepřesahující částku 750 eur měsíčně, 57 %; naproti tomu ve skupině příjemců důchodu je 25 % osob s minimálním důchodem (důchod ve výši nepřesahující částku 750 eur měsíčně). Z toho vyplývá, že procento žen, které jsou negativním způsobem dotčeny valorizací důchodů pro rok 2008, je v konečném výsledku přibližně 2,3 krát vyšší než v případě mužů [39].

69. Z informací předkládajícího soudu se jeví, že – vzhledem k tomu, že Soudní dvůr dosud nestanovil prahovou hodnotu, od které by bylo možné konstatovat existenci nepřímé diskriminace – bylo nutné dotázat se, zda existuje nepřímá diskriminace na základě pohlaví ve smyslu práva Unie, vzhledem k podstatně vyššímu počtu důchodkyň znevýhodněných sporným opatřením. Předkládajícímu soudu je třeba dát za pravdu v tom, že Soudní dvůr zatím upouštěl od toho, aby určil závaznou prahovou hodnotu nebo určitý procentní rozdíl, který by zakládal nerovné zacházení [40]. Analýza dosavadní judikatury

38 — Viz rozsudky Schönheit a Becker (uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 71), Molenbroek (uvedený výše v poznámce pod čarou 27, bod 12), Jackson a Cresswell (uvedený výše v poznámce pod čarou 19, bod 3) a rozsudek ze dne 11. června 1987, Teuling (30/85, Recueil, s. 2497, bod 14).

39 — Viz strana 10 předkládacího rozhodnutí.

40 — Tento názor sdílí rovněž Prechal, S., tamtéž (poznámka pod čarou 29), s. 85 a násl. Podle názoru autorky je to však pochopitelné tím spíše, že v některých žádostech o rozhodnutí o předběžné otázce předložených Soudnímu dvoru předkládající soudy již konstatovaly, že určitým opatřením jsou dotčeny „převážně ženy“, nebo předběžné otázky byly formulovány tak, že existovalo podezření nerovného zacházení. Autorka dále poukazuje na to, že v souladu s rozdělením pravomocí mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy náleží vnitrostátním soudům posouzení skutkových okolností v původním řízení. To však Soudnímu dvoru nebrání v tom, aby vnitrostátním soudům poskytl užitečné rady ohledně *způsobu* posouzení těchto skutkových okolností.

Soudního dvora, ve které se zabýval směrnicí 79/7 neumožňuje vyvodit žádné přesné závěry. Naproti tomu v rozsudcích týkajících se článku 141 ES, které se zabývaly právní úpravou znevýhodňující pracovníky s částečným pracovním úvazkem, jsou obsažena konkrétní procenta ve vztahu k pohlaví, které je znevýhodněno. Soudní dvůr tak například ve věci Hill a Stapleton [41] konstatoval, že 99,2 % „Clerical Assistants", sdílejících pracovní místo, jakož i 98 % všech pracovníků, kteří byli zaměstnáni ve veřejných službách na základě smluv o sdíleném pracovním místě, tvořily ženy. Ve věci Schröder [42] dosáhl podíl pracovnic pracujících na částečný pracovní úvazek 95 % a ve věci Voβ [43] tvořily ženy 88 % učitelů s částečným pracovním úvazkem pracujících pro spolkovou zemi Berlín. Podobné je to ve věci Schönheit a Becker [44], ve které ženy představovaly 87,9 % zaměstnanců s částečným pracovním úvazkem ve veřejné správě spolkové země Hesensko.

70. Tyto příklady jistě nejsou zcela nerelevantní pro výklad směrnice 79/7. V konečném důsledku však nemohou, což výslovně přiznává i rakouská vláda, plně objasnit, od jaké procentní hodnoty je třeba konstatovat existenci nerovného zacházení ve smyslu judikatury. Takový postup by také nebyl spravedlivý vzhledem ke složitosti takového posouzení, a to tím spíše, že jak relevantní právní, tak i skutkové okolnosti se od sebe mohou případ od případu výrazně odlišovat. Zpravidla je stěží možné uvést přesné procentní hodnoty, protože krom toho může záležet také na absolutních číslech a na intenzitě dotyčného účinku [45]. Považuji tedy za nezbytné, aby Soudní dvůr individuálně posoudil každý konkrétní případ, jak vždy činí v rámci výkonu své výkladové pravomoci.

71. Námitky rakouské vlády [46] proti tomu, aby se vycházelo z procentuálního dopadu na obě pohlaví, však nejsou přesvědčivé. Rakouská vláda varuje před ztrátou autonomie členských států při tvorbě sociální politiky, ale zaprvé opomíjí to, že tím, že se zakládá na této skutečnosti, jedná se výlučně o otázku, zda existuje nerovné zacházení pro muže a ženy, která logicky musí být zodpovězena nejdříve a odpověď na ni ještě neposkytuje rozhodující poznatek o existenci zakázané diskriminace. Jak jasně vyplývá z již uvedené ustálené judikatury Soudního dvora, zakázaná diskriminace existuje teprve tehdy, pokud sporné opatření není odůvodněno objektivními faktory, které nemají nic společného

41 — Rozsudek ze dne 17. června 1998, Hill a Stapleton (C-243/95, Recueil, s. I-3739).

42 — Rozsudek ze dne 10. února 2000, Schröder (C-50/96, Recueil, s. I-743).

43 — Rozsudek ze dne 6. prosince 2007, Voß (C-300/06, Sb. rozh. s. I-19573).

44 — Rozsudek Schönheit a Becker (uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 35).

45 — V tomto smyslu Haverkate, G./Huster, S., tamtéž (poznámka pod čarou 16), bod 706, s. 400.

46 — Viz bod 22 písemného vyjádření rakouské vlády.

s diskriminací na základě pohlaví [47]. Zadruhé opomíjí skutečnost, že zákonodárná i smluvní pravomoc členských států v oblasti sociální politiky, uznané v judikatuře Soudního dvora, jsou, jak již bylo uvedeno, omezeny mimo jiné zásadou rovnosti. Soudní dvůr proto vždy právem zdůrazňoval, že výkon těchto pravomocí nesmí vést k tomu, aby tato základní zásada práva Unie byla zbavena svého obsahu [48].

72. Co se týče ústřední otázky, a to zda byla ve věci v původním řízení překročena relevantní prahová hodnota, mám zato, že nakonec bude třeba odpovědět kladně, protože podíl příjemkyň minimálního důchodu, jejichž důchod byl zvýšen pouze o 1,7 % (ve srovnání s důchody v rozmezí 747 eur až 2160 eur), je více než dvakrát vyšší než podíl příjemců minimálního důchodu. Mezi důchodci, jejichž důchod podporuje rakouský stát pouze v malé míře (bez zohlednění vyrovnávacího příspěvku) jsou ženy v převaze, z čehož již lze konstatovat existenci nerovného zacházení. Zdá se mi tedy, že podezření vyjádřené v tomto smyslu předkládajícím soudem je opodstatněné.

73. Tento závěr je správný, pokud se vezmou v úvahu výlučně účinky zvýšení důchodu. Nezohledněny přitom zůstávají případné prospěšné účinky vyrovnávacího příspěvku, na které rakouská vláda vícekrát ve svém vyjádření poukazuje. Zdá se, že Soudní dvůr tíhl ve své dosavadní judikatuře věnované této otázce [49] k nezohledňování při přezkumu účinků určitého opatření sociální politiky, i jiných prospěšných účinků systému sociálního

47 — V tomto smyslu Bieback, K.-J., *Die mittelbare Diskriminierung wegen des Geschlechts*, tamtéž (poznámka pod čarou 13), s. 102, uvádí, že porušení zákazu diskriminace lze konstatovat teprve tehdy, pokud bylo bezvýsledně hledáno objektivní odůvodnění. Je tedy nesprávné hovořit o diskriminaci již tehdy, pokud by byly pouze konstatovány některé negativní důsledky. Kritérium neexistence odůvodnění náleží k znaku, který zakládá zákaz diskriminace.

48 — Viz judikatura uvedená v poznámce pod čarou 28.

49 — Viz rozsudek ze dne 17. května 1990, Barber (C-262/88, Recueil, s. I-1889, bod 34), ve kterém se Soudní dvůr vyjadřuje k tomu, jak musejí postupovat vnitrostátní soudy při soudním přezkumu otázky, zda byla v konkrétním případě dodržena zásada stejné odměny zakotvená článkem 141 ES. Podle názoru Soudního dvora by uložení povinnosti posoudit a srovnat veškeré odměňování poskytované v konkrétním případě pracovníkům a pracovnicím vnitrostátním soudům, by zkomplikovalo soudní přezkum a omezilo praktický účinek článku 141 ES. Skutečná transparentnost umožňující účinný přezkum je podle názoru Soudního dvora zaručena pouze tehdy, pokud se zásada stejného odměňování vztahuje na *každou ze složek* odměny vyplácené pracovníkům nebo pracovnicím.

zabezpečení, které znevýhodnění kompenzují [50]. Zdá se, že se Soudní dvůr naopak omezuje na účinky konkrétního a samostatně posuzovaného opatření. Tento přístup tak v zásadě neumožňuje vzít v úvahu v rámci přezkumu nerovného zacházení účinky vyrovnávacího příspěvku poskytovaného navíc ke zvýšení důchodu. Skutečnost, kterou uvedla rakouská vláda při jednání, že podle vnitrostátních daňových předpisů se zdaňují příjmy až od částky 1 000 eur, což má vést k finančnímu zvýhodnění příjemců minimálních důchodů oproti příjemcům vyšších důchodů, nemůže být vzata v úvahu.

74. Není podstatné, zda je třeba držet se tohoto přístupu. Pro posouzení věci v původním řízení totiž není v konečném důsledku rozhodující, jaký přístup bude zvolen, protože tyto přístupy vedou k témuž závěru. Budu se ostatně zabývat prokázáním této skutečnosti tím, že do své analýzy zahrnu podpůrně i účinky vyrovnávacího příspěvku. Použijí-li se totiž i statistiky, které poskytl předkládající soud, které ukazují, kolik osob v rámci skupiny příjemců minimálních důchodů nemá nárok na poskytnutí vyrovnávacího příspěvku (například protože se jim započte příjem manžela nebo manželky žijící s osobou ve společné domácnosti), a proto se na ně nevztahuje zvýšená směrná sazba vyrovnávacího příspěvku v rámci valorizace důchodů pro rok 2008, výsledkem je, že podíl příjemkyň minimálního důchodu výrazně převažuje [51]. Na to výslovně poukazuje předkládající soud ve svém předkládacím rozhodnutí [52].

75. Použijí-li se tak obě kritéria (pobírání minimálního důchodu a nepobírání vyrovnávacího příspěvku), je třeba v zásadě konstatovat, že jsou dotčeny převážně ženy. Z toho lze dovodit, že poskytnutí vyrovnávacího příspěvku neodstraňuje ani znevýhodnění žen oproti skupině osob s vyššími důchody ani rozdílné zacházení oproti příjemcům minimálního důchodu. Pokud je tedy konstatováno znevýhodnění, jak uvedl předkládající soud, v komparativně nižším zvýšení minimálních důchodů oproti důchodům v rozmezí od 747 eur až 2 160 eur, je nutno v převaze žen ve skupině důchodců shledat nerovné zacházení s pohlavími.

50 — Haverkate, G./Huster, S., tamtéž (poznámka pod čarou 16), bod 703, s. 400, zjevně vycházejí ze stejného výkladu judikatury. Vykládají ji v tom smyslu, že Soudní dvůr dosud odpovídal záporně na otázku, zda může být znevýhodnění kompenzováno jinými zvýhodňujícími účinky pojistného systému.

51 — Podle statistik poskytnutých předkládajícím soudem muselo být dotčeno 47 % příjemkyň důchodu (336 305 z celkového počtu 711 469) a 14 % příjemců důchodu (89 387 z celkového počtu 614 293).

52 — Viz strana 15 předkládacího rozhodnutí.

4. Dílčí závěr

76. Dílčím závěrem je, že existuje rozdílné zacházení mezi pohlavími. O nepřímou diskriminace by se však jednalo teprve tehdy, pokud by pro nerovné zacházení chybělo objektivní odůvodnění. Je-li však možno předpokládat, stejně jak to činí předkládající soud, že objektivní odůvodnění pro příslušné nerovné zacházení ve věci v původním řízení chybí, což je naznačeno ve druhé předběžné otázce, muselo by být v důsledku toho rovněž konstatováno, že sporná právní úprava je východiskem nerovného zacházení, je diskriminační ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7 a je s tímto ustanovením neslučitelná.

77. V důsledku toho je namístě na druhou předběžnou otázku odpovědět tak, že článek 4 směrnice 79/7 je třeba vykládat v tom smyslu, že brání vnitrostátnímu ustanovení o roční valorizaci důchodů, podle kterého je pro určitou skupinu příjemců minimálního důchodu stanoveno potenciálně nižší zvýšení než pro jiné příjemce důchodu v rozsahu, v němž tato úprava znevýhodňuje 25 % mužů – příjemců důchodu, ale až 57 % žen – příjemkyň důchodu, přičemž pro to neexistuje objektivní odůvodnění.

D – *Ke třetí předběžné otázce*

1. Odůvodnění nerovného zacházení

a) Existence odůvodnění

78. Skutečnost, zda ve věci v původním řízení ve skutečnosti chybí objektivní odůvodnění, může být zjištěna teprve v rámci analýzy třetí předběžné otázky, ze které tato právní otázka jasně vyplývá.

79. I když je pravda, že Soudní dvůr v ustálené judikatuře prohlásil, že zásadně přísluší vnitrostátnímu soudu, který je jediný příslušný k posouzení skutkového stavu a výkladu vnitrostátního práva, aby určil, zda a do jaké míry je právní úprava, která je uplatňována nezávisle na pohlaví, ale ve skutečnosti se dotýká značně vyššího procenta žen než mužů, odůvodněna objektivními cíli prostými

jakékoliv diskriminace na základě pohlaví [53]. Soudní dvůr však konstatoval, že na otázky předkládajícího soudu musí poskytnout užitečnou odpověď, a proto může, na základě spisu ve věci v původním řízení a ústních a písemných vyjádření, která byla Soudnímu dvoru předložena, poskytnout předkládajícímu soudu užitečné rady, které mu umožní přijmout rozhodnutí, a to bez ohledu na skutečnost, že v řízení o rozhodnutí o předběžné otázce přísluší předkládajícímu soudu, aby posoudil, zda existují takové objektivní faktory v konkrétním případě, který mu je předložen [54].

80. V zásadě je věcí členského státu, který je autorem právní úpravy, nebo účastníka původního řízení, který se na ni odvolává, aby u vnitrostátního soudu prokázal, že existují objektivní důvody pro odůvodnění této právní úpravy, které jsou prosty diskriminace na základě pohlaví [55]. Jak Soudní dvůr uvedl v rozsudku Schönheit a Becker [56], nerovné zacházení pro muže a ženy může být případně odůvodněno jinými důvody, než jsou důvody uvedené při přijetí právní úpravy, kterou bylo nerovné zacházení zavedeno. Ve svém předkládacím rozhodnutí odkazuje vnitrostátní soud na řadu důvodů [57], na které se žalovaná Pensionsversicherungsanstalt v původním řízení odvolávala. Tuto argumentaci implicitně převzala rakouská vláda v postavení ústavní zástupkyně Rakouské republiky pro účely tohoto řízení o rozhodnutí o předběžné otázce tím, že předložila vyjádření založené na této argumentaci. Jako důvody pro nerovné zacházení jsou uváděny dřívější věk žen, od kterého je jim důchod poskytován, delší doba vyplácení důchodů ženám a mimořádné zvýšení referenčních sazeb vyrovnávacího příspěvku.

81. Pro účely projednávané žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce je třeba tyto důvody dále zkoumat za účelem určení, zda mohou být považovány za objektivní faktory, které odůvodňují nerovné zacházení ve smyslu judikatury. Dále je třeba určit, zda jsou vhodné, nezbytné a přiměřené pro dosažení cíle, který sleduje důchodová reforma, kterým je zachování kupní síly starobních důchodů. Podle judikatury Soudního dvora je opatření vhodné k zaručení uskutečnění dovolávaného cíle pouze tehdy, pokud opravdu odpovídá snaze jej dosáhnout soudržným a systematickým

53 — Viz rozsudky ze dne 13. července 1989, Rinner-Kühn (171/88, Recueil, s. 2743, bod 15); Seymour-Smith a Perez (uvedený výše v poznámce pod čarou 28, bod 67), jakož i Schönheit a Becker (uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 82).

54 — Viz rozsudky ze dne 7. března 1996, Freers a Speckmann (C-278/93, Recueil, s. I-1165, bod 24), Seymour-Smith a Perez (uvedený výše v poznámce pod čarou 28, bod 68); Kutz-Bauer (uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 52), jakož i Schönheit a Becker (uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 83).

55 — Viz rozsudky Seymour-Smith a Perez (uvedený výše v poznámce pod čarou 28, bod 69); Kutz-Bauer (uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 62), jakož i Schönheit a Becker (uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 87).

56 — Rozsudek Schönheit a Becker (uvedený výše v poznámce pod čarou 12, bod 86).

57 — Jak správně objasňuje Bieback, K.-J., *Die mittelbare Diskriminierung wegen des Geschlechts*, tamtéž (poznámka pod čarou 13), s. 98, Soudní dvůr nemůže, na rozdíl od vnitrostátního ústavního soudu, a to nejen z důvodu stavu řízení, přezkoumat všechny případné důvody odůvodnění, nýbrž se musí soustředit na důvody, které v řízení uvedli účastníci řízení.

způsobem [58]. Opatření je nezbytné, pokud je mezi několika opatřeními vhodnými k dosažení sledovaného cíle tím opatřením, které nejméně zatěžuje dotčený zájem nebo dotčený právní statek [59]. O nepřiměřené omezení práva na rovné zacházení se jedná tehdy, pokud by vnitrostátní opatření i přes svůj přínos k uskutečnění cíle obecného zájmu vedlo k nepřiměřenému zásahu do práva na rovné zacházení.

b) Přezkum odůvodnění

i) Nižší věk, od kterého je důchod poskytován ženám

82. Žalovaná v původním řízení uvedla jako důvod skutečnost, že průměrný počet měsíců pojištění, které je třeba započíst pro výpočet důchodu je u žen podstatně nižší, jelikož ženám je důchod poskytován od nižšího věku, takže důchod vypočtený podle zásady pojištění musí být nižší.

83. Rozhodnutí členského státu stanovit rozdílný věk odchodu do důchodu pro muže a ženy je v zásadě projevem jeho suverenity, které není v rozporu se směrnicí 79/7, protože čl. 7 odst. 1 členským státům výslovně umožňuje tento aspekt vyloučit z oblasti působnosti směrnice [60]. Co se týče samotné otázky odůvodnění, je třeba souhlasit s předkládajícím soudem v tom, že z důvodu strukturálních zásad systémů pojištění, které jsou financovány z pojistného, může být v zásadě objektivně odůvodněno, aby dávky byly v těchto systémech vázány na výši zaplaceného pojistného a dobu, po kterou bylo pojistné placeno. Vzhledem k tomu, že podle informací předkládajícího soudu je zjevně základem rakouského systému zákonného důchodového pojištění financování z pojistného, jeví se jako objektivně odůvodněné, aby ženám byly přiznávány nižší důchody než mužům, protože

58 — Viz rozsudky ze dne 11. března 2010, Attanasio Group (C-384/08, Sb. rozh. s. I-2055, bod 51), a ze dne 17. listopadu 2009, Presidente del Consiglio dei Ministri (C-169/08, Sb. rozh. s. I-10821, bod 42).

59 — Rozsudek ze dne 11. července 1989, Schräder (265/87, Recueil, s. 2237, bod 21). Podle Prechal, S., tamtéž (poznámka pod čarou 29), s. 89, je třeba při přezkumu odůvodnění nepřímé diskriminace zkoumat, zda nebylo možné dosáhnout sledovaného cíle bez diskriminace, nebo alespoň méně diskriminujícím způsobem.

60 — V tomto smyslu Guggenbühl, A./Leclerc, S., *Droit social européen des travailleurs salariés et indépendants*, Brusel 1995, s. 466.

platí nižší pojistné a to kratší dobu pojištění, protože dosahují důchodového věku dříve.

84. Jak ovšem správně uvádí předkládající soud [61] a Komise [62], není zřejmá souvislost mezi skutečností, že starobní důchody jsou financovány z pojistného na jedné straně a skutečností, že příjemkyně minimálních důchodů byly znevýhodněny při mimořádném zvyšování důchodů na straně druhé. Z vysvětlení předkládajícího soudu lze totiž dovodit, že u sporné roční valorizace důchodů se nejedná o součást dávky, jejíž výše by byla vázána na výši a dobu trvání dosavadních plateb pojistného. Roční valorizace důchodů, jak bylo uvedeno v úvodu, je spíše založena na myšlence zachování kupní síly důchodů prostřednictvím jejich přizpůsobení spotřebitelským cenám. Není však zřejmé, proč nemá být zachována rovněž kupní síla důchodů žen, které jsou nízké z důvodu krátké délky doby pojištění. Jak je třeba vyvodit z předkládacího rozhodnutí, mimořádně zvýšeny však nebyly pouze důchody nižší nežli směrná sazba vyrovnávacího příspěvku. Uvážíme-li k tomu, že kratší doba, po kterou ženy platily pojistné, se projevila již v přiznání nižších starobních důchodů, nelze to považovat za objektivní odůvodnění pro to, aby příjemkyně minimálního důchodu byly znovu znevýhodněny tím, že jim bude mimořádné zvýšení důchodu odepřeno.

85. Kratší doby placení pojistného u žen z důvodu nižšího věku, od kterého je jim poskytován důchod, tak v rámci zvýšení důchodů nemůže odůvodnit nižší zvýšení minimálních důchodů a z toho vyplývající znevýhodnění žen, které jsou příjemkyněmi minimálního důchodu.

ii) Delší období, po kterou ženy pobírají důchod

86. Žalovaná v původním řízení uvádí jako odůvodnění nerovného zacházení rovněž skutečnost, že ženy pobírají důchod déle z důvodu delší očekávané délky života žen. Podle ustálené judikatury Soudního dvora [63] vyžaduje odůvodnění opatření, které znevýhodňuje některé z pohlaví, aby se toto znevýhodnění zakládalo na objektivním a věcném důvodu, „který je prostý jakékoliv diskriminace na základě pohlaví“. Na rozdíl od tvrzení předkládajícího soudu [64] a Komise [65], toto odůvodnění nelze považovat za nelegitimní

61 — Viz strana 13 předkládacího rozhodnutí.
62 — Viz body 34 a násl. písemného vyjádření Komise.
63 — Viz bod 64 tohoto stanoviska a judikatura uvedená v poznámce pod čarou 30.
64 — Viz strana 14 předkládacího rozhodnutí.
65 — Viz bod 41 písemného vyjádření Komise.

již z toho důvodu, že očekávaná délka života je u žen vyšší než u mužů, což má na následek, že mohou být v převaze. Tento aspekt může mít sice určitý význam pro určení nerovného zacházení, avšak nemá vliv na otázku odůvodnění, která musí být analyzována odděleně. K tomu by musela být očekávaná délka života sama považována za neobjektivní faktor ve smyslu judikatury.

87. K tomu je třeba připomenout, že Soudní dvůr sice v rozsudcích Neath [66] a Coloroll Pension Trustees [67] vzal v úvahu, že rozdílná očekávaná délka života mužů a žen je při financování důchodových systémů dotčených v uvedených rozsudcích jedním z nejdůležitějších pojistně matematických faktorů. Soudní dvůr se však nevyjádřil ke slučitelnosti tohoto faktoru se zákazem diskriminace na základě pohlaví stanoveným právem Unie [68]. Soudní dvůr však *obiter dicta* v obou rozsudcích pouze uvedl, že příspěvky zaměstnanců do podnikových důchodových systémů, na které se vztahuje čl. 119 odst. 1 Smlouvy o EHS, musí být stejně vysoké pro zaměstnance mužského i ženského pohlaví, jelikož jsou součástí jejich platu [69]. Samo toto konstatování však neumožňuje učinit závěr o tom, zda Soudní dvůr považuje očekávanou délku života při výpočtu starobních důchodů za neobjektivní a faktor.

88. V konečném důsledku však není třeba se pro účely tohoto řízení touto otázkou zabývat, protože zjevně neexistuje souvislost mezi obdobím, během něhož je starobní důchod pobírán a neuskutečněným mimořádným zvýšením důchodů u kategorie příjemkyň minimálního důchodu. To lze dovodit již z toho, že ke skupině příjemců důchodu, kteří mají prospěch z mimořádného zvýšení důchodů, náleží rovněž ženy. Z mimořádného zvýšení důchodů tedy nemají prospěch z toho důvodu, že mají vyšší očekávanou délku života než příjemkyně minimálního důchodu, nýbrž z důvodu, že jejich starobní důchody jsou *a priori* vyšší. Jak již bylo uvedeno, není však zřejmé, proč nemá být zachována rovněž kupní síla minimálních důchodů. Delší období, během něhož ženy pobírají důchod,

66 — Rozsudek ze dne 22. prosince 1993, Neath (C-152/91, Recueil, s. I-6935, bod 24).

67 — Rozsudek ze dne 28. září 1994, Coloroll Pension Trustees (C-200/91, Recueil, s. I-4389, bod 74).

68 — Viz bod 55 stanoviska generální advokátky J. Kokott předneseného dne 30. září 2010 ve věci Association Belge des Consommateurs Test-Achats a další (rozsudek uvedený výše v poznámce pod čarou 14).

69 — Rozsudky Neath (uvedený výše v poznámce pod čarou 66, bod 31, druhá věta) a Coloroll Pension Trustees (uvedený výše v poznámce pod čarou 67, bod 80, druhá věta).

tudíž nemůže být uplatňováno jako důvod pro nerovné zacházení.

iii) Mimořádné zvýšení směrných sazeb vyrovnávacího příspěvku

89. Nakonec je třeba zkoumat, zda nižší zvýšení minimálních důchodů, které bylo stanoveno v rámci valorizace pro rok 2008, a z toho vyplývající skutečnost, že valorizace důchodu měla významnější negativní dopad na ženy, lze odůvodnit nepřiměřeným zvýšením referenční sazby vyrovnávacího příspěvku.

– Existence legitimního cíle sociální politiky

90. Odůvodnění opatření musí být mimo jiné posouzeno s ohledem na jeho soudržnost s vlastním legislativním cílem právní úpravy, ke kterému má v konečném důsledku sloužit [70]. V tomto ohledu je třeba před zkoumáním tohoto odůvodnění stručně připomenout legislativní cíle sporných právních úprav.

91. Jako cíl zvyšování důchodů uvádí rakouská vláda nezbytnost zachování kupní síly důchodů, což je třeba samo o sobě považovat za legitimní cíl sociální politiky. Od vlastního zvyšování důchodů je nutno odlišit mechanismus vyrovnávacího příspěvku, jehož funkce podle tvrzení rakouské vlády spočívá v pomoci těm příjemcům důchodu, jejichž důchod je nízký, například z důvodu krátké doby, během níž byly placeny příspěvky, nebo z důvodu dosažení nižších příjmů během výdělečné činnosti [71]. Systém vyrovnávacích příspěvků je financován z veřejných prostředků. V rozsudku Skalka [72] tak Soudní dvůr přiznal vyrovnávacímu příspěvku povahu sociální pomoci a zařadil ho mezi zvláštní nepříspěvkové dávky ve smyslu čl. 4. odst. 2a nařízení č. 1408/71. V rozsahu, v němž má vyrovnávací příspěvek povahu sociální pomoci, protože je určen, v případě nedostatečného důchodu,

70 — Na požadavek soudržnosti Soudní dvůr upozornil naposledy v rozsudku Association Belge des Consommateurs Test-Achats a další (uvedený výše v poznámce pod čarou 14, bod 21), pokud jde o normotvornou pravomoc unijního zákonodárce.

71 — Viz body 8 a násl. písemného vyjádření rakouské vlády.

72 — Rozsudek ze dne 29. dubna 2004, Skalka (C-160/02, Recueil, s. I-5613, body 26 a 30).

k zabezpečení životního minima, sleduje rovněž cíl sociální politiky, který musí být považován za legitimní.

– Vhodnost opatření pro dosažení sledovaných cílů

K souběhu účinků zvyšování důchodů a vyrovnávacího příspěvku

92. Třetí předběžná otázka se týká odůvodnění nerovného zacházení v kontextu komplexního společného působení účinků zvyšování důchodů a vyrovnávacího příspěvku. Jak již bylo uvedeno [73], Soudní dvůr dosud při přezkumu účinků určitého opatření sociální politiky odmítal zohlednit i jiné prospěšné účinky systému sociálního zabezpečení, které kompenzují jeho znevýhodnění. Ačkoli se u zvýšení důchodů a vyrovnávacího příspěvku jedná o dva rozdílné nástroje vnitrostátní sociální politiky, které mají rozdílné účinky na starobní důchody, mezi nimi však existuje, jak rakouská vláda přesvědčivě doložila [74], společné působení účinků, které je třeba při posouzení odůvodnění vzít v úvahu. Pro zohlednění účinků vyrovnávacího příspěvku hovoří v neposlední řadě skutečnost, že předkládající soud o to ve své třetí předběžné otázce výslovně Soudní dvůr žádá. Této žádosti je namístě vyhovět. V souladu s tím je třeba zabývat se společným účinkem obou těchto nástrojů.

Neexistence soudržnosti v důsledku kombinace různých nástrojů sociální politiky

– Rozdílná právní povaha nástrojů

93. Pochybnosti ohledně vhodnosti příslušných opatření, zejména jejich soudržnosti s ohledem na příslušné cíle, existují především v rozsahu, v němž se od sebe odlišují svou právní povahou, a nelze je tedy považovat za libovolně zaměnitelné.

94. Soudní dvůr v rozsudcích Teuling [75] a Molenbroek [76] považoval vnitrostátní právní úpravu příspěvku, který poskytoval oprávněným osobám přiměřené životní minimum a vylučoval poskytnutí dávky v případech, ve kterých měl žadatel k dispozici dostatečné

73 — Viz bod 73 tohoto stanoviska.

74 — Viz body 11 a násl. písemného vyjádření rakouské vlády. Dále viz strana 34 rozsudku rakouského Verfassungsgerichtshof ze dne 24. září 2009, podle kterého „vyrovnávací příspěvek jakožto nedílná součást důchodů v systému sociálního pojištění musí být případně rovněž vzat v úvahu při přezkumu ústavnosti jeho pravidel“.

75 — Rozsudek Teuling (uvedený výše v poznámce pod čarou 38).

76 — Rozsudek Molenbroek (uvedený výše v poznámce pod čarou 27).

příjmy, například příjmy manžela či manželky, v zásadě za slučitelnou se směrnicí 79/7, a to i navzdory skutečnosti, že příjemci sporného příspěvku byli převážně muži [77]. Je však třeba poukázat na to, že se přitom vždy jednalo o opatření, která směřovala k tomu, aby oprávněným osobám byl zajištěn příjem ve výši sociálního minima [78]. Tato opatření tak měla v podstatě povahu sociální pomoci. Soudní dvůr odůvodnil legitimitu tohoto cíle tím, že „zajištění příjmu ve výši sociálního minima je nedílnou součástí sociální politiky členských států a že členské státy disponují značným prostorem pro uvážení, pokud jde o druh sociálních ochranných opatření a konkrétní podrobnosti jejich provedení“ [79].

95. Režimy příspěvku, kterými se v těchto věcech Soudní dvůr zabýval, vykazují podobnost se sporným vyrovnávacím příspěvkem v rozsahu, v němž oba mají povahou sociální pomoci. Odkaz na tuto judikaturu by v každém případě mohl odůvodnit odepření poskytnout vyrovnávací příspěvek na základě dostačujících příjmů manžela či manželky – jako v případě žalobkyně v původním řízení, avšak nikoliv skutečnost, že se na příjemce minimálního důchodu nevztahuje mimořádné zvýšení důchodu, o které se zde jedná. Uvedenou judikaturu tedy nelze přímo přenést na věc v původním řízení.

96. Jinými slovy, existence dostatečných finančních prostředků se lze na základě této judikatury za určitých okolností dovolávat jako odůvodnění pro odepření vyrovnávacího příspěvku, avšak nikoli pro odepření mimořádného zvýšení důchodů, protože posledně uvedené opatření nemá povahu speciální pomoci, nýbrž má zcela jinou právní povahu.

– Chybějící zaměnitelnost opatření

97. Jako další argument proti soudržnosti těchto opatření lze uvést rovněž odlišný účel sporných opatření, což mimo jiné nasvědčuje tomu, že je nelze považovat za libovolně zaměnitelná.

98. Podle vyjádření předkládajícího soudu existují pochybnosti o tom, zda nadměrné zvýšení referenční sazby vyrovnávacího příspěvku může být uplatňováno jako objektivní odůvodnění, protože toto opatření má za cíl umožnit více důchodcům mít prospěch

77 — Rozsudky Teuling (uvedený výše v poznámce pod čarou 38, bod 14) a Molenbroek (uvedený výše v poznámce pod čarou 27, bod 20).

78 — Viz Rozsudek Molenbroek (uvedený výše v poznámce pod čarou 27, bod 14).

79 — Tamtéž (bod 15).

z vyrovnávacího příspěvku namísto mimořádné valorizace důchodu. Podle informací rakouské vlády chtěl vnitrostátní zákonodárce tímto opatřením dosáhnout toho, aby důchodci, kteří měli až dosud příjmy nepatrně převyšující směrnou sazbu, náleželi, na základě nižší valorizace svých důchodů do mimořádně zvýšené směrné sazby a v konečném důsledku obdrželi vyrovnávací příspěvek [80]. Jakkoli legitimním se toto opatření sociální politiky může jevit, stále ještě neobjasňuje, proč příjemci minimálního důchodu byli z mimořádného zvýšení důchodů vůbec vyloučeni, uváží-li se, že vyrovnávací příspěvek a valorizace důchodů jsou nástroje, které sledují rozdílné cíle sociální politiky, které je třeba navzájem rozlišovat [81].

99. Jinými slovy, pokud sporná valorizace důchodů spočívá v podstatě v mimořádném zvýšení referenční sazby vyrovnávacího příspěvku, zatímco zákonodárce upouští od toho, aby se na minimální důchody uplatnilo stejné mimořádné zvýšení jako na jiné důchody, tato valorizace důchodů v konečném důsledku směšuje opatření, jejichž cíle sociální politiky jsou odlišné. To ostatně naznačuje i předkládající soud ve své analýze systému valorizace důchodů [82]. Zdá se, že vzhledem k rozdílnosti sledovaných cílů nelze z hlediska soudržnosti pochopit, jak by vyloučení z uplatnění opatření sociální politiky mohlo být objektivně odůvodněno tím, že se místo něj použije jiné opatření sociální politiky.

– Nevhodnost opatření s ohledem na cíl udržení kupní síly

100. Bez ohledu na výše uvedené je třeba uvést, že používání vyrovnávacího příspěvku na podporu starobních důchodů způsobem, který je v rozporu s jeho původním účelem v konečném důsledku nemůže odstranit znevýhodnění žen, které jsou příjemkyněmi minimálního důchodu, protože na vyrovnávací příspěvek ztrácí v důsledku započtení ostatních vlastních příjmů příjemkyně důchodu, jakož i příjmů manžela, který s ní žije ve společné domácnosti. Účinkem tohoto zániku vyrovnávacího příspěvku je v konečném důsledku dokonce zhoršení znevýhodnění žen, které jsou příjemkyněmi minimálního důchodu, oproti jiným skupinám příjemců důchodu (tedy oproti osobám s vyššími důchody a mužům, kteří jsou příjemci minimálního důchodu). Na rozsah znevýhodnění žen, které jsou příjemkyněmi minimálního důchodu, jsem poukázala na základě informací předkládajícího soudu v rámci analýzy

80 — Viz bod 11 písemného vyjádření rakouské vlády.

81 — Viz body 90 a násl. tohoto stanoviska.

82 — Viz bod 16 předkládacího rozhodnutí.

druhé předběžné otázky [83]. I přes přiměřeně velký prostor pro uvážení, který byl členským státům přiznán v oblasti sociální politiky [84], je tedy sporné, zda takové zvýšení sazeb vyrovnávacího příspěvku, jako je zvýšení, jež stanoví sporná právní úprava, může přispět k zachování kupní síly žen, které jsou příjemkyněmi minimálního důchodu.

– Chybějící nezbytnost právní úpravy

101. Nezávisle na výše uvedeném toto znevýhodnění vzbuzuje pochybnosti ohledně nezbytnosti valorizace důchodů za účelem zachování kupní síly starobních důchodů podle zásady sociálního odstupňování, neboť dosažení tohoto cíle by bylo možné, jak přesvědčivě objasnila Komise [85], i tehdy, pokud by všechny důchody, které jsou nižší než směrná sazba vyrovnávacího příspěvku, byly zvýšeny procentuálně ve stejné míře jako vyšší důchody. Tím by bylo možné přiblížit se sledovanému cíli, aniž by došlo k nerovnému zacházení.

102. V souhrnu je třeba konstatovat, že skutečnost, že valorizace důchodů má silnější negativní dopad na ženy, není možné odůvodnit ani nadměrným zvýšením směrné sazby vyrovnávacího příspěvku.

2. Dílčí závěr

103. Z těchto důvodů jsem dospěla k závěru, že se v původním řízení jedná o nepřímou diskriminaci na základě pohlaví ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice 79/7.

83 — Viz body 72 a násl. tohoto stanoviska.

84 — Na rozsáhlý prostor pro uvážení členských států v oblasti sociální politiky bylo poukázáno již v bodu 61 tohoto stanoviska. Prechal, S., tamtéž (poznámka pod čarou 27), s. 87, je toho názoru, že vzhledem k významu zásady rovného zacházení pro muže a ženy by vnitrostátní soudy neměly připustit, aby zájem původce právní úpravy převážil nad touto zásadou. Autorka naopak upřednostňuje přísný přezkum otázky odůvodnění.

85 — Viz bod 44 písemného vyjádření Komise.

VII – Závěry

104. S ohledem na výše uvedené úvahy navrhuji Soudnímu dvoru, aby odpověděl na předběžné otázky položené Oberster Gerichtshof takto:

„1. Článek 4 směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení je třeba vykládat v tom smyslu, že se zákaz diskriminace stanovený v odstavci 1 tohoto ustanovení vztahuje také na systém roční valorizace důchodů, který je stanoven právem zákonného důchodového pojištění.

2. Článek 4 směrnice 79/7 je třeba vykládat v tom smyslu, že brání vnitrostátnímu ustanovení o roční valorizaci důchodů, podle kterého je pro určitou skupinu příjemců minimálního důchodu stanoveno potenciálně nižší zvýšení než pro jiné příjemce důchodu v rozsahu, v němž tato úprava znevýhodňuje 25 % mužů – příjemců důchodu, ale až 57 % žen – příjemkyň důchodu, pokud to nemůže být odůvodněno objektivními faktory prostými jakékoliv diskriminace na základě pohlaví.

3. Znevýhodnění žen, které jsou příjemkyněmi důchodu, nemůže být při ročním zvyšování jejich důchodu v každém případě odůvodněno dřívějším věkem, od kterého je důchod ženám poskytován, delší dobou vyplácení dávek, skutečností, že směrná sazba pro minimální důchod stanovená právními předpisy o sociálním zabezpečení (směrná sazba vyrovnávacího příspěvku) byla více zvýšena, jestliže ustanovení o zabezpečení minimálního důchodu stanoveného právními předpisy o sociálním zabezpečení (vyrovnávací příspěvek) stanoví započtení ostatních vlastních příjmů příjemkyně důchodu a také příjmů manžela, který s ní žije ve společné domácnosti, zatímco u ostatních příjemců důchodu dochází ke zvýšení důchodů bez započtení ostatních vlastních příjmů příjemce důchodu nebo příjmů jeho manžela nebo manželky.“